

პროექტი კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ

www.coe.int/cybercrime

და

ლისაბონის ქსელი

www.coe.int/lisbon-network

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

საინფორმაციო საზოგადოებისა და
დანაშაულის წინააღმდეგ
დონისძიებების დეპარტამენტი

ადამიანის უფლებებისა და
სამართლებრივი საკითხების
გენერალური დირექტორატი
სტრასბურგი, საფრანგეთი

8 ოქტომბერი 2009

მოსამართლეთა და პროკურორების მომზადება კომპიუტერული დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლის სფეროში კონცეფცია

წინამდებარე ნაშრომი მომზადებულია მრავალი წევრისგან შემდგარი სამუშაო ჯგუფის მიერ, კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ პროექტისა და ევროპის საბჭოს სამოსამართლო სწავლების დაწესებულებების ლისაბონის ქსელის ფარგლებში

საკონტაქტო ინფორმაცია

დამატებითი ინფორმაციისათვის გთხოვთ, დაუკავშირდით:

საინფორმაციო საზოგადოებისა და
დანაშაულის წინააღმდეგ
დონისძიებების დეპარტამენტი

ადამიანის უფლებებისა და სამართლებრივი
საკითხების გენერალური დირექტორატი

ევროპის საბჭო
სტრასბურგი, საფრანგეთი

ტელ: +33-3-9021-4506

ფაქსი: +33-3-9021-5650

ელექტრონული ფოსტა: alexander.seger@coe.int

წინამდებარე ტექნიკური ანგარიში არ
გამოხატავს ევროპის საბჭოსა ან ამ
პროექტის დამფინანსებელი დონორების
მოსაზრებებს, არც იმ ინსტრუმენტების
მონაწილეთა პოზიციებს, რომელნიც
ნახსენებია ამ ანგარიშში.

სარჩევი

1	ანგარიშის მოკლე ანოტაცია	4
2	შესავალი	8
3	სასწავლო დაწესებულებები და სისტემები	10
4	მოსამართლეთათვის და პროკურორებისთვის საჭირო უნარ-ჩვევები და ცოდნა	14
4.1	საბაზო ცოდნა	14
4.2	საშუალო/მომხმარებლის დონის ცოდნა	16
4.3	სპეციალისტის დონის ცოდნა	20
5	კომპიუტერულ დანაშაულსა და ელექტრონულ მტკიცებულებებზე მიმდინარე სწავლება	21
5.1	საწყისი მომზადება	21
5.2	სწავლება სამსახურში	22
6	შემოთავაზებული მიდგომა	27
6.1	მიზანი	27
6.2	საწყისი სწავლების ინსტიტუციონალიზება	27
6.3	სამსახურში სწავლების ინსტიტუციონალიზება	28
6.4	სტანდარტიზებული და განმეორებადი კურსები/მოდულები	28
6.5	ტრენინგების ხელმისაწვდომობა/თვისწავლების მასალა	28
6.6	საბაზისო და საშუალო/მომხმარებლის დონის მომზადების საბილოტე ცენტრები	29
6.7	ცოდნის გადრმავევა ურთიერთობის მეშვეობით	29
6.8	საჯარო და კერძო სექტორების თანამშრომლობა	30
7	წინამდებარე კონცეფციის განხორციელების მხარდაჭერა	32
8	დანართი	33
8.1	ლისაბონის ქსელი: კავშირები სამოსამართლო სწავლების დაწესებულებებთან	33
8.2	საბაზისო სასწავლო კურსების მაგალითები: სტრუქტურა და განსახილველი საკითხები	34
8.2.1	ნიდერლანდების მაგალითი	34
8.2.2	გერმანიის (გერმანიის მოსამართლეთა აკადემია) მაგალითი	34
8.2.3	ევროპის საბჭოს მაგალითები	35
8.3	საშუალო/მომხმარებლის დონის სასწავლო კურსების მაგალითები: სტრუქტურა და განხილული საკითხები	38
8.3.1	ნიდერლანდების მაგალითი	38
8.3.2	მასტერ კლასის შეთავაზება ნიდერლანდებიდან	39

1 ანგარიშის მოკლე ანოტაცია

თანამედროვე მსოფლიოში საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიებზე მნიშვნელოვანი დამოკიდებულების გათვალისწინებით მოსამართლეები და პროკურორები კომპიუტერულ დანაშაულსა და ელექტრონულ მტკიცებულებებთან სამუშაოდ მომზადებულნი უნდა იყვნენ. მრავალ ქვეყანაში კომპიუტერული დანაშაულის გამოსაძიებლად და ელექტრონული მტკიცებულებების დასამუშავებლად საპოლიციო ორგანოების თანამშრომლების შესაძლებლობების გაძლიერება მოხერხდა. ეს ნაკლებად ჩანს მოსამართლეებთან და პროკურორებთან მიმართებით. გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ უმეტეს შემთხვევაში პროკურორები და მოსამართლეები კიბერ სამყაროს ახალ რეალობას გამკლავებისას სირთულეებს აწყდებიან. ამდენად, განსაკუთრებული ძალისხმევაა საჭირო მოსამართლეთა და პროკურორთათვის შესაძლებლობის მისაცემად, რომ კომპიუტერული დანაშაულის ჩამდგენთა სისხლის სამართლებრივი დევნა აწარმოონ და გამოიტანონ სასამართლო გადაწყვეტილებები ამ დანაშაულთან დაკავშირებით. განსაკუთრებული ძალისხმევაა ასევე საჭირო იმისთვის, რომ მოსამართლეებმა და პროკურორებმა გამოიყენონ ელექტრონული მტკიცებულებები, რაც მიიღწევა ტრენინგის, ურთიერთობისა და სპეციალიზაციის მეშვეობით.

წინამდებარე კონცეფციის მიზანი ამგვარი ძალისხმევის მხარდაჭერაა. კონცეფცია კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ ევროპის საბჭოს პროექტისა და სამოსამართლო სწავლების დაწესებულებების ლისაბონის ქსელის მიერ, მრავალი წევრისგან შემდგარ სამუშაო ჯგუფთან თანამშრომლობით, 2009 წელს არის შემუშავებული.

კონცეფციის მიზანია, სამოსამართლო სწავლების დაწესებულებებს კომპიუტერული დანაშაულისა და ელექტრონული მტკიცებულებების შესახებ მოსამართლეებისა და პროკურორების სასწავლო პროგრამების შექმნაში დაეხმაროს. კონცეფცია ასევე მიზნად ისახავს დახმარებას ამგვარი სწავლების რეგულარულ საწყის და სამსახურში სწავლების სისტემაში ინსტიტუციონალიზაციის მხრივ. კონცეფციის დახმარებით უნდა მოხდეს მოსამართლეთა და პროკურორთა ურთიერთდაკავშირება საკუთარი ცოდნის გასაღრმავებლად და დაინტერესებული პარტნიორების ტრენინგ ინიციატივების შემთხვევითის ნაცვლად თანმიმდევრული მხარდაჭერა.

კონცეფცია შემდეგი ელემენტებისგან შედგება:

ამოცანები

მიმდინარე საწყისი და სამსახურში ჩატარებული ტრენინგი ძირითადად არ უზრუნველყოფს მოსამართლეებსა და პროკურორებს იმ ცოდნით, რაც აუცილებელია კომპიუტერულ დანაშაულსა და ელექტრონულ მტკიცებულებებთან სამუშაოდ.

ამდენად, მოსამართლეთა და პროკურორების სწავლების კონცეფციის ამოცანები უნდა იყოს:

- სასწავლო დაწესებულებებისთვის შესაძლებლობის მიცემა, საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისად უზრუნველყონ კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ საწყისი ტრენინგი და ტრენინგი სამსახურში
- მომავალი და პრაქტიკოსი მოსამართლეებისა და პროკურორების შეძლებისდაგვარად დიდი ნაწილის კომპიუტერული დანაშაულისა და ელექტრონული მტკიცებულებების თაობაზე საბაზისო ცოდნით აღჭურვა
- მოსამართლეთა და პროკურორების მნიშვნელოვანი ნაწილისთვის საშუალო/მომხმარებლის დონის ცოდნის მიცემა
- მოსამართლეთა და პროკურორთა განგრძობადი სპეციალიზაციისა და ტექნიკური სწავლების მხარდაჭერა
- მოსამართლეთა და პროკურორთა ურთიერთდაკავშირის მეშვეობით გაღრმავებული ცოდნისთვის ხელშეწყობა
- სხვადასხვა ტრენინგ ინიციატივისა და ქსელის ხელმისაწვდომობის ხელშეწყობა

აღნიშნული ღონისძიებების მიღწევას შემდეგი ღონისძიებების გატარებამ შეიძლება შეუწყოს ხელი:

1. საწყისი სწავლების ინსტიტუციონალიზება

- ქვეყნებში, სადაც საწყისი სწავლება პრაქტიკული ტრენინგია სამსახურში, რეკომენდირებულია, რომ ამგვარი ტრენინგის ნაწილი მაინც დაეთმოს კომპიუტერულ დანაშაულსა და ელექტრონულ მტკიცებულებებს
- ქვეყნებში, სადაც საწყისი სწავლება უზრუნველყოფილია სამოსამართლო სწავლების დაწესებულებების მიერ, მათი სასწავლო პროგრამა კომპიუტერული დანაშაულისა და ელექტრონული მტკიცებულებების შესახებ მინიმუმ ერთ საბაზო მოდულს უნდა მოიცავდეს. ამასთან, აღნიშნული საკითხები მატერიალური და საპროცესო კანონმდებლობის შესახებ სავალდებულო მოცუდებლობითაც გათვალისწინებული უნდა იყოს. ასევე შეთავაზებული უნდა იყოს ასარჩევი მოდულები კომპიუტერული დანაშაულისა და ელექტრონული მტკიცებულებების შესახებ პროფესიონალის ცოდნის მისაღებად
- სპეციფიური სასწავლო მოდულების სტანდარტიზირება უნდა მოხდეს იმ დოზით, რომ შესაძლებელი იყოს მათი მოდელირება და კანდიდატებს საბაზისო ცოდნიდან პროფესიულამდე ცოდნის გადრმავეების შესაძლებლობა მიეცეთ

2. სამსახურში ტრენინგის ინსტიტუციონალიზაცია

- სამსახურში სწავლების ჩამტარებელმა დაწესებულებებმა კომპიუტერული დანაშაულისა და ელექტრონული მტკიცებულებების შესახებ ერთი საბაზისო მოდული მაინც უნდა შეიმუშაონ, რომ მოახდინონ იმ პრაქტიკოსი მოსამართლეებისა და პროკურორებისთვის საბაზისო ცოდნის მიწოდება, რომელთაც ამგვარი ტრენინგი არ გაუვლიათ საწყისი სასწავლო პროგრამით
- ამგვარმა დაწესებულებებმა საშუალო/მომხმარებლის დონის ცოდნის უზრუნველყოფელი კურსებიც უნდა შეიმუშაონ

3. სტანდარტიზებული და განმეორებადი კურსები/მოდულები

- სტანდარტიზებული კურსები ან მოდულები უნდა შეიმუშავდეს, რომელთა განმეორება შესაძლებელი იქნება უფრო ფართო მასშტაბით ეკონომიურად და რაც კანდიდატებსა და პრაქტიკოს მოსამართლეებსა და პროკურორებს საბაზისო ცოდნიდან საშუალო/მომხმარებლის დონის ცოდნამდე პროგრესირების შესაძლებლობას მისცემს
- არსებული საბაზისო კურსები, რომელთა ინტეგრირება საწყის ან სამსახურში ჩატარებული ტრენინგ პროგრამების სასწავლო გეგმებში შესაძლებელია, უნდა შეფასდეს. შესაძლოა, საწყისი ან სამსახურში ჩატარებული ტრენინგის ჩამტარებელ დაწესებულებებს შედეგად სტანდარტული კურსის შემოღების რეკომენდაცია მიეცეთ
- მსგავსი შეფასების ჩატარება შესაძლებელია საშუალო/მომხმარებლის დონის კურსებისთვისაც და შედეგად, შესაძლოა, სტანდარტული საშუალო/მომხმარებლის დონის კურსი იყოს რეკომენდირებული
- ტრენინგები ამგვარი კურსის ჩასატარებლად მომზადებულნი იმდენად უნდა იყვნენ, რომ სწავლება ჩატარდეს ადგილობრივი პერსონალის მიერ ადგილობრივ ენებზე და საერთაშორისო ტრენინგის ჩართულობა მხოლოდ მინიმალური უნდა იყოს.

4. სწავლების ხელმისაწვდომობა/თვით-ტრენინგის მასალა

- სასწავლო მასალა საერთაშორისოდ აღიარებული სტანდარტებისა და კარგი პრაქტიკის მხედველობაში მიღებით უნდა შეიმუშავდეს. ეს მასალა ხელმისაწვდომი უნდა იყოს სასწავლო დაწესებულებებისთვის ეკონომიკურად შედეგათიანი პირობებით ადგილობრივ დონეზე გამოყენების მიზნით
- მართალია, მოსამართლეები და პროკურორები ძირითადად შიდა კანონმდებლობის გამოყენების კუთხით უნდა გაიწრთვნან, სტანდარტიზირებული სასწავლო მასალის შეიმუშავება მაინც შეიძლება იმგვარად, რომ შიდა სისტემებისა და სამართლებრივი ბაზის მხედველობაში მიღების საკმარისი

შესაძლებლობა იყოს [შენიშვნა: ინგლისურ ენაში ორივე შემთხვევაში წერია შიდა - “domestic”,
რაც ხაზარაუდოდ შეცდომა უნდა იყოს].

- ონ-ლაინ კურსები უნდა შემუშავებული და ხელმისაწვდომი იყოს.

5. საბაზისო და საშუალო/მომხმარებლის დონის სწავლების საბილოტე ცენტრები

- სტანდარტიზირებული კურსებისა და მასალის გამოცდის, შემდგომის განვითარების, კარგი პრაქტიკის გაზიარების, კვლევისა და სწავლების ჩატარების, ტრენერთა რეესტრის შექმნის, ტრენერთა ტრენინგის ჩატარების, მსგავსი სისტემისა და ენების მქონე სხვა ქვეყნებში ანალოგიური ტრენინგების ჩატარების მიზნით რამდენიმე პილოტური ცენტრი უნდა შეიქმნას მოსამართლეთა და პროკურორთა კომპიუტერული დანაშაულისა და ელექტრონული მტკიცებულებების შესახებ სწავლების ჩატარებლად.
- პილოტურმა ცენტრებმა საქმიანობის ერთმანეთთან კოორდინირება უნდა მოახდინონ ევროპის საბჭოს დახმარებით
- მოსამართლეებმა და პროკურორებმა, რომელთაც სურთ პროფესიონალური დონის ცოდნის მიღება, სამართალდამცველებისა და ინდუსტრიისთვის არსებულ ცენტრებში ჩატარებულ სწავლებებში მონაწილეობის მიღების შესაძლებლობა უნდა განიხილონ

6. ცოდნის გადრმავევა ურთიერთობის მეშვეობით

- ტრენინგის პარალელურად კოლეგებთან ურთიერთობა, მოსამართლეებსა და პროკურორებს შორის ურთიერთობის დამყარება, ასევე სხვა დაინტერესებულ მხარეებთან კავშირები უდიდესი მნიშვნელობისაა
- მოსამართლეებმა და პროკურორებმა უნდა გამოიყენონ არსებული კავშირები და მოსამართლეთა და პროკურორთა ნაცნობობის წრეები (როგორცაა მაგ., პროკურორთა გლობალური ელექტრონული დანაშაულის ქსელი)
- ევროპის საბჭომ უნდა განიხილოს კომპიუტერული დანაშაულით ან ელექტრონული საშუალებებით ჩადენილი დანაშაულით დაინტერესებული მოსამართლეების საერთაშორისო ქსელი ჩამოყალიბება (იმის მსგავსი ქსელისა, როგორცაა პროკურორთა გლობალური ელექტრონული დანაშაულის ქსელი (GPEN) პროკურორებისთვის)
- იმ ევროპული დაწესებულებების დაკავშირებას უნდა შეუწყოს ხელი ევროპის საბჭომ და ევროპის სამოსამართლო სწავლების ქსელმა, რომლებიც კომპიუტერულ დანაშაულსა და ელექტრონულ მტკიცებულებებზე სწავლებებს ატარებენ
- მოსამართლეთათვის და პროკურორებისთვის ეს და სხვა მრავალი კომპიუტერულ დანაშაულთან დაკავშირებული ქსელი რომ ხელმისაწვდომი იყოს, ევროპის საბჭომ უნდა მოახდინოს ინიციატივებისა და ქსელების იდენტიფიცირება/“მეფინგი” და ბმულების შემცველი პორტალი შექმნას, სხვადასხვა ქსელის თაობაზე მოკლე ინფორმაციისა და საკონტაქტო დეტალების გათვალისწინებით. ამან ქსელებს შორის კოორდინაციასაც უნდა შეუწყოს ხელი. ამასთან, ხელმისაწვდომი იქნება არსებული სასწავლო მასალა და ინიციატივები.

7. საჯარო და კერძო სექტორის თანამშრომლობა

- მოსამართლეთა და პროკურორების სწავლებაში კერძო სექტორის მხარდაჭერა სასარგებლო იქნება, თუ გაითვალისწინებთ, რომ კერძო სექტორს შესაბამისი საგნობრივი ექსპერტიზა გააჩნია. ამასთან ერთად, მოსამართლეები და პროკურორები დამოუკიდებელი და მიუკერძოებლები უნდა დარჩნენ
- სამოსამართლო სასწავლო დაწესებულებებმა საკუთარი სასწავლო პროგრამების შექმნისას, სასწავლო მასალების განვითარებისას და კურსების ჩატარებისას შესაძლოა, კერძო სექტორის ექსპერტიზა გამოიყენონ.
- მრეწველობის მხრიდან აღმოჩენილი მხარდაჭერა გაგებული არ უნდა იყოს ისე, რომ ამით პოტენციურად მოხდეს სასამართლოში მათთვის სასარგებლო გადაწყვეტილებების მიღება ან ბიზნესის დაწევის ხელშეწყობა. ეს მხარდაჭერა მხოლოდ იმას უნდა უზრუნველყოფდეს, რომ მოსამართლეებსა და პროკურორებს მიეცემათ ადეკვატური ინფორმაცია, რაც მათ ინფორმირებული გადაწყვეტილების მიღების შესაძლებლობას მისცემს

- კერძო სექტორმა შესაძლოა, გამჭვირვალედ რესურსი მიაწოდოს საერთაშორისო ან ეროვნულ ორგანიზაციებს, აკადემიას, სასწავლო ინიციატივებს ან სხვა მესამე მხარეებს, რომლებიც, თავის მხრივ, ხელს შეუწყობენ დამოუკიდებელ სასწავლო დაწესებულებებს
- მართალია, მოსამართლეებსა და პროკურორებს უნდა ჰქონდეთ ინტერნეტისა და კომპიუტერული დანაშაულის მიმოხილვა, ასევე მნიშვნელოვანია მათთვის პლატფორმასთან დაკავშირებული სპეციფიკური ინფორმაციის მიწოდება. მრეწველობამ შესაძლოა სპეციფიკური მოდულისთვის (და არა მთელი კურსისთვის) მასალა უზრუნველყოს შესაბამისი პლატფორმის ფუნქციონირებაზე.

ევროპის საბჭოს ლისაბონის ქსელმა წინამდებარე კონცეფცია 2009 წელს დაამტკიცა და რეკომენდაცია გასცა, რომ მოხდეს ამ კონცეფციის ფართოდ გავრცელება და სამოსამართლო სასწავლო დაწესებულებების მიერ მისი განხორციელება. ლისაბონის ქსელმა გადაწყვიტა, ამ კონცეფციაზე ევროპელი მოსამართლეების საკონსულტაციო საბჭოს, ევროპელი პროკურორების საკონსულტაციო საბჭოსა და მართლმსაჯულების ევექტურობს ევროპული კომისიის (CEPEJ) ყურადღება მიექცია, კონცეფციისთვის მაქსიმალური შესაძლო მხარდაჭერის უზრუნველსაყოფად.

2 შესავალი

უკანასკნელ წლებში მსოფლიოს მასშტაბით საზოგადოებებმა მნიშვნელოვანი ნაბიჯები გადადგეს საინფორმაციო საზოგადოებად ჩამოყალიბების კუთხით. საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიები დღეს ადამიანების ცხოვრების თითქმის ყველა სფეროში აღწევს. საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიებთან მზარდი კავშირი და ამგვარად მათზე დამოკიდებულება საზოგადოებას იმგვარი საფრთხეების სამიზნედ ხდის, როგორცაა კომპიუტერული დანაშაული, ანუ, დანაშაული, რომელიც კომპიუტერული მონაცემებისა და სისტემების წინააღმდეგ ან მეშვეობით არის ჩადენილი.

საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების წინააღმდეგ ან მათი მეშვეობით ჩადენილი დანაშაულების დიდ რაოდენობასთან ერთად, სასამართლოში მომხდარი საქმეების სულ უფრო მზარდი რაოდენობა კომპიუტერულ სისტემაში ან სხვა მოწყობილობაში შენახულ ელექტრონულ მტკიცებულებებს მოიცავს.

ამდენად, მოსამართლეები და პროკურორები კომპიუტერულ დანაშაულსა და ელექტრონულ მტკიცებულებებთან სამუშაოდ მომზადებულნი უნდა იყვნენ. ევროპელი მოსამართლეების საკონსულტაციო საბჭოს მიხედვით, “არსებითია ის, რომ მოსამართლეებმა, სრული სამართლებრივი განათლების მიღების შემდეგ, გაიარონ დეტალური, დივერსიფიცირებული მომზადება იმისთვის, რომ ისინი მხად იყვნენ საკუთარი უფლებამოსილების წარმატებით განსახორციელებლად” (პარაგრაფი 3), “ამგვარი ტრენინგი მათი დამოუკიდებლობისა და მიუკერძოებლობის გარანტიცაა” (პარაგრაფი 4), და მომზადება უნდა “ითვალისწინებდეს სოციალური ცნობიერების საჭიროებასა და საზოგადოებაში ცხოვრების სირთულის ამსახველი სხვადასხვა თემის ფართო გაგებას” (პარაგრაფი 27). საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების მნიშვნელოვნება დღევანდელ საზოგადოებაში იმდენად დიდია, რომ მოსამართლეებსა და პროკურორებს ამგვარი ტექნოლოგიებისა და მათთან დაკავშირებული პრობლემების მიზნით ცოდნა მაინც უნდა ჰქონდეთ.

მართალია, მრავალ ქვეყანაში კომპიუტერული დანაშაულის გამოსაძიებლად და ელექტრონული მტკიცებულებების დასამუშავებლად საპოლიციო ორგანოების თანამშრომლების შესაძლებლობების გაძლიერება მოხერხდა, ეს ნაკლებად მოხდა მოსამართლეებთან და პროკურორებთან მიმართებით, რომლებსაც არსებითი როლი აქვთ სისხლის სამართლის პროცესში. გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ უმეტეს შემთხვევაში პროკურორები და მოსამართლეები კიბერ სამყაროს ახალ რეალობასთან გამკლავებისას სირთულეებს აწყდებიან.

ამდენად, განსაკუთრებული ძალისხმევაა საჭირო მოსამართლეთა და პროკურორთათვის შესაძლებლობის მისაცემად, რომ კომპიუტერული დანაშაულის ჩამდენთა სისხლის სამართლებრივი დევნა აწარმოონ და გამოიტანონ სასამართლო გადაწყვეტილებები ამ დანაშაულთან დაკავშირებით, რაც მიიღწევა ტრენინგის, ურთიერთობისა და სპეციალიზაციის მეშვეობით.

ახალ ტექნოლოგიებთან დაკავშირებით კერძო სექტორის ექსპერტიზა არსებითად მნიშვნელოვანია სამართალდამცველთა მომზადებისთვის. ეს ასევე სასარგებლო იქნება მოსამართლეთა სწავლებისთვის¹ თუმცა ეს პოტენციალი დღემდე ნაკლებად არის გამოყენებული. ამავდროულად, მოსამართლეთა და პროკურორთა დამოუკიდებლობა და მიუკერძოებლობა შენარჩუნებული უნდა იყოს. ამდენად, ახლებური მიდგომა საჭირო, რომლებიც უზრუნველყოფენ მოსამართლეთა და პროკურორთა დამოუკიდებლობას და ამავდროულად კერძო სექტორის ექსპერტიზას მათთვის ხელმისაწვდომს გახდის, ამავდროულად მრეწველობისა და ტექნოლოგიის ფუნქციონირების აღქმაში დაეხმარება. აქ შემოთავაზებული კონცეფცია უჩვენებს, იმას, თუ სასამართლო სწავლების დაწესებულებებმა როგორ შეიძლება ისარგებლონ მრეწველობისა და აკადემიის წრის დახმარებით სტანდარტიზირებული სასწავლო პროგრამებისა და სხვა საშუალებების გამოყენებით.

¹ იხ. 2009 წლის მარტში გამოქვეყნებული კვლევა: “სამართალდამცავ ორგანოებს, მრეწველობასა და აკადემიას შორის თანამშრომლობა კომპიუტერული დანაშაულის წინააღმდეგ მებრძოლი მთავარი პერსონალისთვის ხანგრძლივი მდგრადი სასწავლო პროგრამის განსახორციელებლად”, იხ. ინტერნეტ ბმული: ["Co-operation between LE, Industry and Academia to deliver long term sustainable training to key cybercrime personnel"](#)

წინამდებარე ანგარიშში წარმოდგენილი კონცეფციის მიზანია სამოსამართლო სწავლების დაწესებულებებისთვის დახმარების გაწევა მოსამართლეთა და პროკურორებისთვის კომპიუტერული დანაშაულისა და ელექტრონული მტკიცებულებების შესახებ სასწავლო პროგრამების შექმნაში და ამგვარი სწავლების მათ რეგულარულ საწყის და სამსახურის დროს სასწავლო პროგრამებში ინტეგრირების პროცესში.

კონცეფცია ეფუძნება ბელგიის, ხორვატიის, საქართველოს, გერმანიის, საფრანგეთის, ნიდერლანდის, პოლონეთის, პორტუგალიის, რუმინეთის, ესპანეთის, “ყოფილი იუგოსლავიის რესპუბლიკა მაკედონიის” და გაერთიანებული სამეფოს (პასუხები კითხვარზე, მიღებული 2009 წლის ივნისში) ინფორმაციას, 2009 წლის ივლისში პორტუგალიაში ჩატარებული ბელგიის, ირლანდიის, იტალიის, პორტუგალიის, ნიდერლანდის, გაერთიანებული სამეფოსა და კერძო სექტორის წარმომადგენელთა სამუშაო შეხვედრისა და 2009 წლის 3-4 სექტემბერს სასწავლო დაწესებულებების წარმომადგენლების, ზემოთ დასახელებული ქვეყნების მოსამართლეთა და პროკურორთა, კერძო სექტორისა და ევროპელი მოსამართლო სწავლების სასწავლო ქსელისა და ევროპის საბჭოს ლისაბონის ქსელის წარმომადგენელთა მონაწილეობით გამართული სამუშაო შეხვედრის ინფორმაციას².

ამ ფართო ჩართულობით წარმართულმა პროცესმა შედეგად გამოიღო - პირველად - კომპიუტერულ დანაშაულსა და ელექტრონულ მტკიცებულებებთან დაკავშირებულ საკითხებზე მოსამართლეებისა და პროკურორებისთვის ტრენინგის კონცეფციის მომზადება. ამ პროცესის მონაწილეობით ხასიათი აუცილებლად შეუწყობს ხელს სხვადასხვა სამიზნე ჯგუფების თანამშრომლობას და კონცეფციის განხორციელებისას ცოდნისა და ექსპერტიზის გაზიარებას.

ევროპის საბჭოს ლისაბონის ქსელმა დაამტკიცა წინამდებარე კონცეფცია 2009 წლის სექტემბერში და რეკომენდაცია გასწია, რომ მოხდეს ამ დოკუმენტის ფართო გავრცელება და სამოსამართლო სწავლების დაწესებულებების მიერ მისი შესრულება. გადაწყდა ამ დოკუმენტის მიწოდება ევროპელი მოსამართლეების საკონსულტაციო საბჭოსთვის და ევროპელი მოსამართლეების საკონსულტაციო საბჭოსთვის, ისე როგორც მართლმსაჯულების ევოქტურობის ევროპული კომისიისთვის (CEPEJ) ამ კონცეფციისთვის შექმლებისაგარდა ფართო მხარდაჭერის უზრუნველსაყოფად.

² მოსამართლეთა სწავლებაზე პასუხისმგებელ პირებსა და დაწესებულებებს შორის ინფორმაციის გაცვლის ლისაბონის ქსელი

3 სასწავლო დაწესებულებები³ და სისტემები

ევროპაში - და სხვა რეგიონებშიც - მოსამართლეთა და პროკურორთა სწავლების სისტემები ერთმანეთისგან განსხვავებულია.⁴

საწყის სწავლებას რაც შეეხება, სისტემები ჩვეულებრივ შედგება ერთ-ერთი ან რამდენიმე კომპონენტისგან⁵:

- სისტემა A: კანდიდატები - სამართლის საუნივერსიტეტო სწავლების დასრულების შემდეგ და ხშირად მისაღები გამოცდების ჩაბარების შემდეგ - გადიან სპეციალურ ტრენინგს სამოსამართლო სწავლების ცენტრში მოსამართლედ, პროკურორად გახდომის მიზნით. ზოგ შემთხვევაში მომავალი მოსამართლეები და პროკურორები ერთად გადიან სწავლებას, ზოგჯერ კი მათ წრთვანას სხვადასხვა დაწესებულება უზრუნველყოფს.
- სისტემა B: კანდიდატები - სამართლის საუნივერსიტეტო სწავლების დასრულების შემდეგ პრაქტიკულ გამოცდილებას იღებენ სამსახურში (ზოგჯერ ამ პროცესს ფორმალიზებული სტაჟირების ფორმა აქვს) იქნება ეს პროკურატურის ორგანოები, სასამართლოები, ადვოკატთა ბიუროები თუ სხვა დაწესებულებები. ეს ხდება მათ მიერ ადვოკატის, პროკურორისა თუ მოსამართლის საკვალიფიკაციო გამოცდის ჩაბარებამდე. ამ შემთხვევაში ცენტრალიზებული სპეციფიკური სასწავლო დაწესებულება ჩართული არ არის⁶.

ტრენინგი საკუთარ სამსახურში - ეს არის მომსახურე მოსამართლეთა და პროკურორთა განგრძობადი პროფესიული მომზადება, რომელიც იმავე სასწავლო საჯარო დაწესებულების მიერ არის უზრუნველყოფილი, რომელიც პასუხისმგებელია საწყისი ტრენინგის ჩატარებაზე ამ პროფესიის ადამიანებისთვის (მაგ., საფრანგეთი, საქართველო, ნიდერლანდი, პოლონეთი, პორტუგალია, რუმინეთი,

³ ტერმინი “სასწავლო დაწესებულება” წინამდებარე დოკუმენტის მიზნებისთვის მოიცავს ყველა დაწესებულებას, რომელიც ტრენინგის ჩატარებაზე პასუხისმგებელია.

⁴ როგორც 2003 წელს ევროპის საბჭოს მოსამართლეთა საკონსულტაციო საბჭოს (**Consultative Council for Judges**) მიერ იყო გაცხადებული: “ევროპის ქვეყნებს შორის მოსამართლეთა საწყისი და სამსახურში უზრუნველყოფილი მომზადების კუთხით მრავალი განსხვავებაა. ეს განსხვავებები ნაწილობრივ შესაძლოა დაკავშირებული იყოს სხვადასხვა სამართლის სისტემის თავისებურებებთან, თუმცა ზოგ შემთხვევაში ისინი გარდაუვალი ან საჭირო არ ჩანს. ზოგი ქვეყანა ხანგრძლივ და ფორმალიზებულ ტრენინგს აწვდის მსმენელს სპეციალიზებული დაწესებულების მეშვეობით, რასაც ინტენსიური შემდგომი სწავლება მოჰყვება. სხვა ქვეყნები გარკვეული ფორმის სტაჟირებას ანიჭებენ უპირატესობას, რაც გამოცდილი მოსამართლის ზედამხედველობით მიმდინარეობს. ამგვარ შემთხვევაში გამოცდილი მოსამართლის მიერ კონკრეტული მაგალითების საფუძველზე ხდება ცოდნისა და პროფესიული რწმუნის მიცემა სტაჟირისთვის და მისთვის იმის ჩვენება, თუ რომელი მიდგომის არჩევა სჯობს კონკრეტულ შემთხვევაში. ეს მიდგომა ნებისმიერი ფორმის დიდაქტიკას გამოიცხადებს. საერთო სამართლის ქვეყნები მნიშვნელოვნად ეყრდნობიან ხანგრძლივ პროფესიულ გამოცდილებას. როგორც წესი, ეს საადვოკატო პრაქტიკაა. აღნიშნულ შესაძლებლობების ჩამოთვლისას უნდა აღინიშნოს, რომ ქვეყნების საკმაო რაოდენობა სხვადასხვა დროით აორგანიზებს ტრენინგს და ხდის მას სავალდებულოს”.

ევროპის საბჭოს მოსამართლეთა საკონსულტაციო საბჭოს მოსახრება №4 ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის საყურადღებოდ მოსამართლეთაეროვნულ და ევროპულ დონეზე შესაბამის საწყის და სამსახურში მომზადების შესახებ (CCJE (2003) Op. N°4; ნოემბერი 2003).

⁵ შემდგომი ინფორმაციისთვის იხ. დანართი

⁶ საერთო სამართლის სისტემების თავისებურებები უნდა აღინიშნოს. მაგ., გაერთიანებულ სამეფოში მოსამართლეთა დანიშნა გამოცდილი პრაქტიკოსი იურისტების რიგებიდან ხდება. იმ პრაქტიკოსებისთვის, რომლებიც არ არიან სრულ შტატზე მომუშავე მოსამართლეები, მოსამართლედ ნახევარ შტატზე მუშაობაც შესაძლებელია. ამ შემთხვევაში მოსამართლე წელიწადში მინიმუმ ერთი თვის განმავლობაში უნდა მუშაობდეს მოსამართლედ. შედეგად ამგვარად მომუშავე მოსამართლეთა უდიდესი უმრავლესობა სრულ შტატზე მომუშავე მოსამართლედ ინიშნება. ამასთან ერთად, საკმაოდ დიდი რაოდენობა სამოქალაქო/არაპროფესიონალი იურისტი ადამიანების ინიშნება არასრულ განაკვეთზე (სამოქალაქო) ტრენინგებისა და მაგისტრატე მოსამართლეები (ძირითადად სისხლის სამართლის საქმეებზე). ამგვარი დანიშნების წინ ჩატარებულის სპეციალური სასწავლო პროგრამები არსებობს. სწავლება ასევე გრძელდება ამგვარი უფლებამოსილების შესრულების განმავლობაში.

ესპანეთი, “ყოფილი იუგოსლავიის რესპუბლიკა მაკედონია”, სორვატია), ასევე იმ სასწავლო დაწესებულებების მიერ არის ორგანიზებული, რომლებიც სპეციალურად არის შექმნილი სამსახურში ტრენინგის ჩასატარებლად (მაგ., გერმანია, იხ. ინტერნეტ ბმული: [Germany](#)) ან გვხვდება შემთხვევები, როდესაც ასეთი მომზადება ტარდება სხვა საჯარო დაწესებულების, არასამთავრობო ორგანიზაციების, საერთაშორისო ორგანიზაციების ან კერძო სექტორის მიერ. ზოგ შემთხვევაში ამგვარი მომზადება გათვალისწინებულია შესაბამისი დაწესებულების ყოველწლიურ სასწავლო გეგმაში. თუმცა, შესაძლოა, ასეთი მომზადება ასევე *ad hoc* ჩატარდეს. მრავალ შემთხვევაში სამსახურში გასავლელი ტრენინგი არჩევითია, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც მოსამართლეები ან პროკურორები სპეციალიზებულ სასამართლოებში ასრულებენ საკუთარ უფლებამოსილებას (მაგ., რუმინეთი).

საწყისი და სამსახურში გასავლელი სწავლების პროგრამა ხშირ შემთხვევაში ფორმალური განხილვისა და დამტკიცების პროცესს მოითხოვს. თუმცა, უფრო მეტი მოქნილობით გამოირჩევა არჩევითი სამსახურში გასავლელი ტრენინგი. მაგალითად:

- საფრანგეთში სასწავლო პროგრამა სასამართლო ხელისუფლებას, იუსტიციის სამინისტროს სამართლებრივი მიმართულების თანამშრომლებსა და დეპარტამენტებს შორის კონსულტაციების შედეგად ყალიბდება. ამის შემდეგ სასწავლო პროგრამა დასამტკიცებლად წარედგინება სკოლის დირექტორთა საბჭოს.
- გერმანიაში გერმანიის სასამართლო აკადემიის პროგრამების კონფერენცია, რომელიც შედგება იუსტიციის სისტემის სხვადასხვა ადმინისტრაციის წარმომადგენლებისგან, და მასში შედიან მოსამართლეთა და პროკურორთა პროფესიული ასოციაციები, აკადემიის შიდა სასწავლო პროგრამის მომზადებაზე პასუხისმგებელი.
- პოლონეთში ყოველი წლის 30 აპრილისთვის იუსტიციის სამინისტროს დეპარტამენტები, სასამართლოების თავმჯდომარეები და პროკურატურის ორგანოები წარადგენენ საკუთარ წინადადებებს, რომელთა საფუძველზე ეროვნული სკოლის დირექტორი პროგრამების საბჭოს წარუდგენს შემდგომი წლის სასწავლო პროგრამების გეგმას 30 ივლისისთვის დასამტკიცებლად. იუსტიციის მინისტრის მიერ დამტკიცების შემდეგ სწავლების განრიგი იუსტიციის სამინისტროს შესაბამის დეპარტამენტებს, სააპელაციოს სასამართლოსა და სააპელაციო პროკურატურის ორგანოს პრეზიდენტებს ეგზავნება.
- რუმინეთში საწყისი და სამსახურში ჩასატარებელი ტრენინგების სტრატეგია მაგისტრატთა ეროვნული ინსტიტუტის სამეცნიერო საბჭოსა და მაგისტრატთა უმაღლესი საბჭოს მიერ მტკიცდება.
- ესპანეთში სასწავლო გეგმა და პროგრამები სამართლის ექსპერტებისგან შემდგარი პედაგოგიური კომიტეტის მიერ მოსამართლეთა ასოციაციასთან ან ინდივიდუალურ მოსამართლეებთან კონსულტაციით მზადდება. მოსამართლეთა როგორც საწყისი, ისე სამსახურში ჩასატარებელი სწავლების პროგრამა საბოლოოდ იუსტიციის საერთო საბჭოს მიერ მტკიცდება.
- პორტუგალიაში სასწავლო პროგრამა ყოველწლიურად სამოსამართლო სწავლების ცენტრის მიერ მუშავდება და იხვეწება. მართალია, საწყისი სასწავლო პროგრამა კანონით არის განსაზღვრული, სამსახურში ჩასატარებელი სწავლების პროგრამა პრაქტიკაში გამოვლენილი საჭიროებების შესაბამისად ყოველწლიურად იცვლება. სასწავლო პროგრამა იუსტიციის უმაღლეს საბჭოსთან, საგადასახადო და ადმინისტრაციულ სასამართლოებსა და პროკურატურასთან კონსულტაციით დგება.
- ბელგიაში ზოგადი და სპეციფიური სასწავლო პროგრამების შექმნა სამოსამართლო სწავლების ინსტიტუტის (« Institut de formation judiciaire ») მიერ ან მისი ზედამხედველობით ყოველწლიურად ხდება. ეს ინსტიტუტი კანონის მიხედვით არც თუ ისე დიდი ხნის წინ შეიქმნა (31/01/07) და ამოქმედდა 2009 წლის დასაწყისიდან. კომპიუტერული დანაშაული შესაძლოა, ჩართული იყოს (ხშირად არასავალდებულო) სამსახურში გასავლელ ტრენინგში.
- ნიდერლანდში მოსამართლეთა და გენერალურ პროკურორთა საბჭოები (რომლებიც ერთად ქმნიან სასწავლო დაწესებულების - SSR-ის საზედამხებველო ორგანოს ქმნიან) წყვეტენ, არის თუ არა შემოთავაზებული სწავლებისთვის საკმარისი ბიუჯეტი. წინადადებების წარდგენა კი შეუძლიათ მაგალითად, პროკურორებს ან მოსამართლეებს, ან SSR-ის ლექტორებს და თუ ბიუჯეტი არსებობს და მოხდება მისი შესაბამისი განაწილება, SSR-ის ექსპერტების, პროკურატურის,

მოსამართლეობისა და საჯიროების შემთხვევაში მესამე მხარის, კერძო სექტორის ჩათვლით, წარმომადგენლები, შექმნიან შესაბამის სასწავლო პროგრამას.

- ხორვატიაში საწყისი სასწავლო პროგრამა და სამსახურში ჩასატარებელი ტრენინგის გეგმები მრჩეველთა საბჭოსა და სამოსამართლო აკადემიის პროგრამული საბჭოს თანამშრომლობით დგება. პროგრამული საბჭო სასწავლო პრიორიტეტებს ადგენს და პროფესიული სწავლების წლიური გეგმის პროექტს წარადგენს. მრჩეველთა საბჭო ამტკიცებს დოკუმენტს და პროფესიული ტრენინგის სტრატეგიის განსაზღვრისთვის სახელმძღვანელო პრინციპებს შემუშავებს. ორივე საბჭოს გამომწერილი სამართლის ექსპერტებისა და სამოსამართლო აკადემიის ყველა სამიზნე ჯგუფის წარმომადგენლებისგან შედგება.

სასწავლო დაწესებულებებმა შესაძლოა, გარე ექსპერტიზა გამოიყენონ, თუ განსახილველი საგანი ისეთი სპეციფიური და ტექნიკური რეგორიცაა კომპიუტერული დანაშაული და ელექტრონული მტკიცებულებები. მაგალითად:

- გერმანიაში გერმანიის სამოსამართლო აკადემია ფართოდ იყენებს მოწვეულ ლექტორებს, ძირითადად სამართლის სპეციალისტებს, თუმცა ზოგჯერ მრეწველობის ექსპერტებს.
- ნიდერლანდებში კონსულტანტები და პრეწველობის ექსპერტები ჩართულნი არიან სასწავლო კურსების შექმნასა და ამ ტრენინგ სესიების უშუალოდ ჩატარებაში.
- რუმინეთში მაგისტრატების ეროვნული ინსტიტუტი მოწვეულ ტრენერებსა და ლექტორებსა და მოკიდებული იმგვარ სპეციალიზებულ სფეროში, როგორცაა კომპიუტერული დანაშაული (მაგ., ევროპის საბჭო, აშშ იუსტიციის დეპარტამენტი, აშშ გამოძიების ფედერალური ბიურო, აშშ საიდუმლო სამსახური, ისე როგორც კერძო სექტორი, როგორცაა eBay, Visa, American Express, Amazon, PayPal, Microsoft). ეს განსაკუთრებით მასწავლებელთა მომზადებას შეეხება.
- ესპანეთში იუსტიციის საერთო საბჭოს კერძო სექტორის კომპანიებთან (CYBEX, Logality) კომპიუტერული დანაშაულისა და კომპიუტერული ექსპერტიზის შესახებ ტრენინგების ჩასატარებლად შეთანხმებები აქვს გაფორმებული. ამასთან ერთად, კერძო სექტორის ექსპერტები სამოსამართლო სწავლებაშიც იღებენ მონაწილეობას.
- პორტუგალიაში სამოსამართლო სწავლების ცენტრის ტრენერთა უმრავლესობა მოსამართლეები ან პროკურორები არიან. სამსახურში ჩასატარებელ სწავლებაში (მაგ., სემინარები ან მოკლე კურსები) კერძო სექტორის წარმომადგენლები და სხვა ექსპერტებიც შეიძლება იყვნენ ჩართულნი.
- ხორვატიაში ტრენინგის პროგრამის შექმნასა და ტრენინგის ჩატარებაში ორგანიზებულ და ეკონომიკურ დანაშაულთან ბრძოლის პოლიციის დანაყოფების სპეციალისტები არიან ჩართულნი.
- ბელგიაში მოსამართლეობა და პროკურორთა სწავლებისთვის გამოყოფილი ბიუჯეტის უდიდესი ნაწილის ადმინისტრირება უნივერსიტეტების მიერ უნდა მოხდეს. თუმცა, ზოგიერთ სასწავლო პროგრამაში კერძო სექტორის ექსპერტების ჩართვაც შესაძლებელია.

მოსამართლეობისა და პროკურორებისთვის კომპიუტერული დანაშაულის/ელექტრონული მტკიცებულებების შესახებ სწავლების არსი და შედეგები შემდეგია:

- მოსამართლეები და პროკურორები - როგორც წესი - საკუთარ მომზადებას საუნივერსიტეტო სამართლებრივი განათლების მიღებით იწყებენ. შესაძლოა, ვივარაუდოთ, რომ კომპიუტერულ დანაშაულსა და ელექტრონულ მტკიცებულებებთან დაკავშირებული საკითხების დარეკულირება კანონით რაც უფრო მეტად ხდება, მით უფრო მეტად მოხდება ამ თემების ასახვა იურიდიული ფაკულტეტის სტუდენტების სასწავლო წიგნებსა და პროგრამებში. თუმცა, საუნივერსიტეტო კურსებისთვის მასალის მომზადებისას სასარგებლო უნდა იყოს საჯირო რჩევების მიცემა მათთვის, ვინც ამ მასალის შექმნაზე პასუხისმგებელია.
- იმ ქვეყნებში, სადაც საწყისი მომზადება სამოსამართლო სასწავლო დაწესებულებების მიერ ტარდება, კომპიუტერული დანაშაულის/ელექტრონული მტკიცებულებების შესახებ ტრენინგის ჩართვა სასწავლო პროგრამაში შესაძლებელი უნდა იყოს.
- ეს ნაკლებ შესაძლებელია, როდესაც საწყისი ტრენინგი ხდება სამსახურში.
- ქვეყნების უმრავლესობაში მოქმედებს სამოსამართლო სასწავლო დაწესებულებები, რომლებიც სამსახურში სწავლებას ატარებენ, ამ შემთხვევაში კომპიუტერული დანაშაულის/ელექტრონული მტკიცებულებების საკითხების ჩართვა მათ სასწავლო პროგრამაში შესაძლებელი უნდა იყოს.

- მართალია, სამსახურში ტრენინგი შესაძლოა გეგმის გარეშე, *ad-hoc* ჩატარდეს, კომპიუტერული დანაშაულის/ელექტრონული მტკიცებულებების შესახებ ტრენინგის სასწავლო გეგმაში ჩასმას ფორმალური პროცედურების დაცვა და დამტკიცება სჭირდება, რითა მოხდება ამგვარი ტრენინგის ინსტიტუციონალიზაცია.
- სამსახურში სწავლება ხშირად არასაველდებულოა. სირთული აქ ის იქნება, რომ მოხდეს მოსამართლეთა და პროკურორთა დარწმუნება იმაში, რომ მათ იმგვარ ტექნიკურ სფეროში გაიარონ ტრენინგი, როგორცაა კომპიუტერული დანაშაული/ელექტრონული მტკიცებულებები⁷.
- საჯარო და კერძო სექტორების ექსპერტიზა გარედან საჭიროა და შეიძლება, გამოყენებული იყოს სასწავლო კურსების შექმნისთვის, მასწავლებელთა მოსამზადებლად და ტრენინგ კურსების ჩასატარებლად.

⁷ პორტუგალიაში სამსახურში სწავლება სავალდებულოა (ანუ, თითოეულმა მოსამართლემ და პროკურორმა წელიწადში მინიმუმ ორ ტრენინგს უნდა დაესწროს) ან რუმინეთში ის სავალდებულო მხოლოდ ზოგიერთ ინსტანციაში შეიძლება იყოს.

4 მოსამართლეთათვის და პროკურორებისთვის საჭირო უნარ-ჩვევები და ცოდნა

აშკარაა, რომ სისხლის სამართლის საქმეთა სულ უფრო მზარდ რაოდენობაში, ისევე როგორც მრავალ სამოქალაქო და ადმინისტრაციულ საქმეში, რომლებიც სასამართლოების მიერ განიხილება, გვხვდება ამა თუ იმ ფორმით საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიებთან კავშირი და სისხლის სამართლის მოსამართლეთა და პროკურორთა უმრავლესობა თუ კომპიუტერულ დანაშაულთან დაკავშირებულ საკითხებს არა, ელექტრონული მტკიცებულებების შემცველ საქმეებს ნამდვილად შეხვდებიან საკუთარი საქმიანობის ფარგლებში. ამდენად, საკმარისი არ არის მხოლოდ სპეციალიზირებული მოსამართლეებისა და პროკურორების გაწრთვნა.

კომპიუტერული დანაშაულისა და ელექტრონული მტკიცებულებების ფართო ძირითად მიმართულებად ჩამოყალიბება მოითხოვება: ამდენად, ყველა ან შესაძლებლობის ფარგლებში მოსამართლეთა და პროკურორთა უდიდესი რაოდენობის მინიმალური მომზადება მაინც უნდა მოხდეს კომპიუტერულ დანაშაულსა და ელექტრონულ მტკიცებულებებთან დაკავშირებით. ამგვარი საბაზისო ცოდნა მომავალი მოსამართლეებისა და პროკურორებისთვის საწყისი ტრენინგებითა და მომსახურე მოსამართლეებისა და პროკურორებისთვის სამსახურში ჩატარებული მომზადებით უნდა იყოს უზრუნველყოფილი.

ამავდროულად, ეს განსაკუთრებით ტექნიკური და მუდმივად განვითარებადი საკითხებია, შესაბამისად, არ შეიძლება, იმის მოლოდინი იყოს, რომ მოსამართლეები და პროკურორები ზოგადად ტექნოლოგიური განვითარებების ყოველთვის მიყოლას შეძლებენ. ამდენად, მოსამართლეთა და პროკურორთა საკმარისი რაოდენობისთვის, რომლებიც კომპიუტერულ დანაშაულსა და ელექტრონულ მტკიცებულებებში სპეციალიზდებიან, საკმარისი ცოდნის მიცემა საჭიროა.

4.1 საბაზო ცოდნა

სასამართლო სისტემების უმრავლესობაში შეუძლებელია იმის წინასწარ განსაზღვრა, რომელი მოსამართლე რომელ კონკრეტულ საქმეს განიხილავს (ბუნებრივი მოსამართლის პრინციპი). ამდენად, ყველა მოსამართლეს, გამომძიებელ მოსამართლესა და პროკურორს უნდა ჰქონდეს კომპიუტერულ დანაშაულსა და ელექტრონულ მტკიცებულებებთან დაკავშირებული საკითხების საბაზისო ცოდნა. “საბაზისო ცოდნა” ნიშნავს იმას, რომ მათ უნდა შეეძლოთ შემდეგის გაგება:

- კომპიუტერები და ქსელები: როგორ მუშაობენ ისინი, ინტერნეტის ფუნქციონირების ზოგადი ცნებები, მომსახურების მომწოდებელთა როლი, განსაკუთრებული სირთულეები მოსამართლეებისა და პროკურორებისთვის
- კომპიუტერული დანაშაული: როგორ ხდება დანაშაულის ჩასაგდება საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების გამოყენება
- კანონმდებლობა კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ: შიდა სახელმწიფოებრივი კანონმდებლობა (სასამართლო პროცედურების ჩათვლით) და საერთაშორისო სტანდარტები
- იურისდიქცია და ტერიტორიული კომპეტენციები
- ელექტრონული მტკიცებულებები: ტექნიკური პროცედურები და სამართლებრივი საკითხები

ამგვარი ზოგადი სწავლების შედეგად მოსამართლეებმა და პროკურორებმა უნდა შეძლონ:

- დანაშაულებრივი ქმედების შიდასამართლებრივ ნორმებთან დაკავშირება
- საგამომძიებო ტექნიკის დადგენა
- კომპიუტერული სისტემების ჩხრეკა და ამოღება და ელექტრონული მტკიცებულებების წარმოება
- საერთაშორისო თანამშრომლობის დაჩქარება
- მოწმეთა და ექსპერტთა დაკითხვა
- ელექტრონული მტკიცებულებების წარმოდგენა/დადასტურება.

ქვემოთ მოცემულია მოსამართლეთა და პროკურორთა საბაზისო ტიპური კურსის მაგალითი.

მაგალითი: ტრენინგი კომპიუტერული დანაშაულისა და ელექტრონული მტკიცებულებების თაობაზე - საბაზო ცოდნის მისაღები ტიპური მოდული

კურსის მიზანი	კურსის დასასრულს მოსამართლეებსა და პროკურორებს ზოგადი ცოდნა უნდა ჰქონდეთ, თუ რა არის კომპიუტერული დანაშაული და ელექტრონული მტკიცებულება, როგორ შეუძლიათ მოსამართლეებსა და პროკურორებს მათთან გამკლავება, რომელი მატერიალური და პროცესუალური ნორმების, ისევე როგორც ტექნოლოგიების, გამოყენება შეიძლება, როგორ შეიძლება გადაუდებელი და ეფექტური ზომების განხორციელება და ფართო საერთაშორისო თანამშრომლობის დანერგვა
სესია 1	კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ ➢ რატომ შეეწუხდეთ კომპიუტერულ დანაშაულზე ფიქრით? ➢ რა არის კომპიუტერული დანაშაული? ➢ სირთულეები მოსამართლეებისა და პროკურორებისთვის ➢ ეროვნული კანონმდებლობა და საერთაშორისო სტანდარტები
სესია 2	ტექნოლოგია ➢ ინტერნეტის ფუნქციონირება (ძირითადი ცნებები) ➢ ტერმინთა განმარტება ➢ პროტოკოლები
სესია 3	კომპიუტერული დანაშაული, როგორც დანაშაულებრივი ქმედება შიდა კანონმდებლობაში ➢ დანაშაულები კომპიუტერული მონაცემებისა და სისტემების წინააღმდეგ ➢ კომპიუტერთან დაკავშირებული თაღლითობა და სიყალბე ➢ შინაარსთან დაკავშირებული დანაშაულები (არასრულწლოვანთა პორნოგრაფია, ქსენოფობია, რასიზმი) ➢ ინტელექტუალურ საკუთრებასთან დაკავშირებული დანაშაულები ➢ სასამართლო გადაწყვეტილება/სასამართლო პრაქტიკა
სესია 4	ელექტრონული მტკიცებულებები ➢ ელექტრონული მტკიცებულებების შესახებ: განსაზღვრებები და მახასიათებლები ➢ ელექტრონული მტკიცებულებების მოთხოვნები ➢ კომპიუტერული ექსპერტიზა
სესია 5	საპროცესო სამართალი/საგამძიებო ღონისძიებები ➢ იურისდიქცია და ტერიტორიული კომპეტენციები ➢ კომპიუტერული მონაცემების სწრაფი დაცვა ➢ წარმოდგენის ბრძანებები/ორდერები ➢ კომპიუტერული მონაცემების ჩხრეკა და ამოღება ➢ მონაცემთა გაცვლისა და შინაარსობრივი მონაცემების ამოღება ➢ დაცვის გარანტიები
სესია 6	კერძო სექტორთან ურთიერთობა
სესია 7	საერთაშორისო თანამშრომლობა ➢ კონვენცია კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ, როგორც საერთაშორისო თანამშრომლობის ჩარჩო ➢ ზოგადი პრინციპები ➢ შუალედური ღონისძიებები და 24/7 საკონტაქტო პირების როლი ➢ საერთაშორისო სამართლებრივი დახმარება და კომპეტენტური ორგანოების როლი
სესია 8	შეფასება და დასკვნა
ორგანიზაცია და მასალები	ტრენინგი შესაძლოა, ჩატარდეს ელექტრონულად ან საკლასო ოთახში. თუ ტრენინგი კლასში ტარდება: ➢ ოთახში პერსონალური კომპიუტერი და პროექტორი საკმარისია (რადგან ეს კურსი არ ითვალისწინებს პრაქტიკულ სავარჯიშოებს, როგორცაა საექსპერტიზო კომპიუტერული პროგრამის ან საგამომძიებო ტექნიკის

- დემონსტრაცია, კომპიუტერული ლაბორატორია საჭირო არ არის)
- შიდა მატერიალური და საპროცესო კანონმდებლობის შესაბამისი ამონარიდები
- კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ ბუდაპეშტის კონვენცია, განმარტებითი ბარათითურთ
- სასწავლო მასალა, რომელიც მოიცავს ტერმინთა განმარტებასა და სხვა ზოგად ინფორმაციას
- თუ ლექციები უცხო ენაზე ტარდება, თარგმანი უნდა იყოს გათვალისწინებული და მასალა უნდა ითარგმნოს.

4.2 საშუალო/მომხმარებლის დონის ცოდნა

ზოგ შემთხვევაში საბაზო ცოდნა არ არის საკმარისი კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ საქმის სასამართლოში განსახილველად. ამგვარ სიტუაციებთან გასამკლავებლად მოსამართლეთა, გამოძიებულ მოსამართლეთა და პროკურორთა გარკვეულ რაოდენობას საშუალო/მომხმარებლის დონის ცოდნა უნდა ჰქონდეთ რათა კომპიუტერულ დანაშაულთან და ელექტრონულ მტკიცებულებებთან დაკავშირებული რთული საქმეები გამოიძიონ/სისხლის სამართლებრივი დევნა აწარმოონ/განსაჯონ, ან სხვა პროკურორებსა და მოსამართლეებს დაეხმარონ.

ზოგიერთ ქვეყანაში სპეციალიზებული სამმართველოები ან დეპარტამენტები ჩამოყალიბდა პროკურატურაში (მაგ., რუმინეთში, სერბეთში), სხვა ქვეყნებში უფრო მოზრდილ პროკურატურის ორგანოებს რამდენიმე სპეციალიზებული პროკურორი ჰყავთ. ასეა ნიდერლანდებში, სადაც ხორციელდება პროგრამა "*intensiveringsprogramma*". იმის უზრუნველყოფა უნდა მოხდეს, რომ კომპიუტერულ დანაშაულზე სპეციალიზებული მინიმუმ ერთი პროკურორი მაინც იყოს თერთმეტ ყველაზე დიდ სამსახურში. იტალიაში კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ ახალი კანონმდებლობის მიხედვით ახლა პროკურატურის 29 სამსახურს აქვს იურისდიქცია კომპიუტერულ დანაშაულზე. პორტუგალიაში ლისაბონის რაიონის პროკურატურას კომპიუტერული დანაშაულის სპეციალიზებული განყოფილება აქვს, მაშინ როდესაც ამგვარი გამოძიებები განაწილებულია.

ზოგიერთ ქვეყანაში სპეციალურად გამოყოფილი პროკურორები შეიძლება ზედამხედველობდნენ მაღალი ტექნოლოგიებით ჩადენილ დანაშაულზე მომუშავე პოლიციის დანაყოფებს. ქვეყნების უმრავლესობაში პროკურატურის ორგანოები იერარქიულად არის ორგანიზებული და ზემდგომი პროკურორი აწერს საქმეს ქვემდგომ სპეციალიზებულ პროკურორს. ამდენად, შესაძლებელია იმ პროკურორების იდენტიფიცირება, რომლებსაც უნდა ჰქონდეთ კომპიუტერული დანაშაულის საშუალო ცოდნა.

რაც შეეხება მოსამართლეებს, ზოგ ქვეყანაში შესაძლებელია, რომ კომპიუტერული დანაშაულის საქმე განსახილველად მოხდეს სპეციალიზებულ მოსამართლესთან. ეს შესაძლოა მოხდეს იმ სასამართლოებში, რომლებიც გარკვეული კატეგორიის საქმეებს, მაგალითად, ორგანიზებულ დანაშაულთან დაკავშირებულ საქმეებს, განიხილავენ. (შესაძლოა, ევროპაში ერთადერთ) მაგალითად შეგვიძლია მოვიყვანოთ სერბეთი, სადაც ბელგრადის რაიონულ სასამართლოში სპეციალური დეპარტამენტი მუშაობს კომპიუტერულ დანაშაულზე. თუმცა, სასამართლო სისტემების უმეტესობაში მოქმედი ბუნებრივი მოსამართლის პრინციპის გათვალისწინებით, საჭიროა განსხვავებული მიდგომა. ნიდერლანდებში, რაც შესაძლოა ერთადერთი მაგალითი იყოს ევროპაში, შეიქმნა სპეციალიზებული მოსამართლეებით დაკომპლექტებული ხუთი ცენტრი. ეს ცენტრები სხვა მოსამართლეებისთვის რესურსს წარმოადგენენ. ესპანეთში იუსტიციის საერთო საბჭოს მიერ განიხილება მსგავსი ინიციატივა. იგეგმება კომპიუტერულ დანაშაულსა და ელექტრონულ მტკიცებულებებზე მომუშავე სპეციალიზებული მოსამართლეების ჯგუფის შექმნა, რომელიც სხვა მოსამართლეებს დაეხმარება. ბელგიაში კანონი არ ითხოვს სპეციალიზაციას. თუმცა, სასამართლოთა უმეტესობას შესაძლებლობა აქვს, მოითხოვონ ერთი ან ორი მათი წევრის სპეციალიზაცია. ის კი, რომ ეს საქმეები განსახილველად გადაეცეს ამგვარ სპეციალიზებულ მოსამართლეებს, მხოლოდ სასამართლოს შიდა ორგანიზების საკითხია. ზოგ შემთხვევაში გარკვეული საქმეების განხილვის კომპეტენცია კანონით მინიჭებული აქვს ქვეყნის კონკრეტულ სასამართლოს (ბრიუსელის). თუმცა, უმეტეს შემთხვევაში საქმის განსჯადობა დანაშაულებრივი ქმედების ჩადენის ადგილით განისაზღვრება და სპეციალიზებული მოსამართლე/პროკურორი ყოველთვის არ არის იქ, სადაც საქმე განსჯადობით წარიმართება. მრავალ

ქვეყანაში შესაძლოა იყოს სასამართლოები, რომლებიც სხვებზე უფრო სშირადგანიხილავენ კომპიუტერულ დანაშაულთან დაკავშირებულ საქმეებს, რაც მათგან სხვებზე უფრო მაღალ სპეციალიზაციას მოითხოვს.

“საშუალოდ დონის ცოდნა” ნიშნავს იმას, რომ მოსამართლეებსა და პროკურორებს პრაქტიკულად უნდა ესმოდეთ საკითხი და საკუთარი ცოდნის შემდეგ საკითხებთან მიმართებით გამოყენება შეეძლოს:

- კომპიუტერები და ქსელები:
 - კომპიუტერული და კომპიუტერულ დანაშაულთან დაკავშირებული ტერმინების განმარტება
 - ინტერნეტის ფუნქციონირება
 - პროტოკოლები და ტექნოლოგია
 - მომსახურების მომწოდებელთა როლი
- კომპიუტერული დანაშაული:
 - ტენდენციები კომპიუტერულ დანაშაულში
 - ტოპოლოგიები: კომპიუტერული დანაშაულის გარკვეული ტიპები და ტექნიკა (მაგ., ფიშინგი, ბოტნეტები და სხვადასხვა ვირუსები, არასრულწლოვანთა პორნოგრაფია)
 - პრაქტიკული მაგალითები და სიმულაციები
- კომპიუტერულ დანაშაულთან დაკავშირებული კანონმდებლობა:
 - შიდა კანონმდებლობა და პრეცედენტული სამართალი
 - საერთაშორისო თანამშრომლობა: საერთაშორისო (მრავალმხრივი) და ორმხრივი შეთანხმებები, სასამართლო თანამშრომლობის არსები და სწრაფი თანამშრომლობის პრაქტიკული საშუალებები
- გამოძიება და ელექტრონული მტკიცებულებები:
 - საქმის ქვემდებარობა და ტერიტორიული კომპეტენციები
 - საპროცესო საკანონმდებლო ნორმები და მათი პრაქტიკული გამოყენება
 - ელექტრონული მტკიცებულებების ჩხრეკის, ამოღებისა და შენახვისთვის ნაბიჯები
 - ექსპერტიზის კომპიუტერული პროგრამების მახასიათებლები
 - ეჭმიტანილთა იდენტიფიცირება
 - დანაშაულებრივი ფულის კვალდაკვალ მიდევნება
 - დაცვის გარანტიები და პირობები
 - ელექტრონული მტკიცებულების სასამართლოში წარდგენა.

მაგალითი: ტრენინგი კომპიუტერული დანაშაულისა და ელექტრონული მტკიცებულებების თაობაზე - საშუალო/მომხმარებლის დონის ცოდნის მისაღები ტიპური მოდული⁸

კურსის მიზნები	კურსის დასასრულს მოსამართლეებსა და პროკურორებს უნდა ჰქონდეთ საშუალო/მომხმარებლის დონის ცოდნა, რომლის გამოყენება უნდა მოხდეს პრაქტიკაში კომპიუტერებისა და ქსელების ფუნქციონირებაზე. იმის შესახებ, თუ რა არის კომპიუტერული დანაშაული, კომპიუტერული დანაშაულის თაობაზე კანონმდებლობის შესახებ, ქვემდებარობის, საგამოძიებო საშუალებებისა და ელექტრონული მტკიცებულებების და საერთაშორისო თანამშრომლობის შესახებ
სესია 1	კომპიუტერები და ქსელები ➤ კომპიუტერული და კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ ტერმინების განმარტება ➤ საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების ფუნქციონირება/ინტერნეტ ინფრასტრუქტურა - პროტოკოლები და ტექნოლოგია - როგორ ახდენენ კომუნიკაციას კომპიუტერები - ინტერნეტ პროტოკოლის გამოძიება და ელექტრონული მტკიცებულებები - ციფრები და კომპიუტერების სახელები

⁸ კითხვარზე გაცემულ პასუხებზე და ნიდერლანდების მიერ მოწოდებულ მაგალითზე დაყრდნობით.

	- მომსახურების მომწოდებლების როლი ➤ ინფორმაცია ინტერნეტში - ინფორმაციის შეგროვება - (დაფარული) ინტერნეტ მონაცემთა ბაზების გამოყენება ➤ სოციალური ჯგუფების პროფილები - კომუნიკაციის მანერები - ანონიმურობის მანერები ➤ კომპიუტერების, ინტერნეტში ნანახი კომპანიებისა და ადამიანების აღმოჩენა/ადგილსამყოფელის განსაზღვრა
სესია 2	კომპიუტერული დანაშაული და უსაფრთხოების რისკები ➤ ტენდენციები კომპიუტერულ დანაშაულში ➤ ტიპოლოგია: კომპიუტერული დანაშაულის კონკრეტული ტიპები და ტექნიკა (მაგ., ფიშინგი, ბოტნეტები და სხვა ვირუსები, არასრულწლოვანთა პორნოგრაფია) ➤ როგორ იყენებენ კრიმინალები საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიებს ➤ დამნაშავენი ➤ კომპიუტერული დანაშაულის გავლენა/შედეგი ➤ როგორ გავზარდოთ საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების უსაფრთხოება ➤ პრაქტიკული მაგალითები და სიმულაციები
სესია 3	კომპიუტერულ დანაშაულთან დაკავშირებული კანონმდებლობა: სისხლის სამართლის მატერიალური კანონმდებლობა ➤ კომპიუტერული მონაცემებისა და სისტემების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული ➤ კომპიუტერთან დაკავშირებული თაღლითობა და სიყალბე ➤ შინაარსთან დაკავშირებული დანაშაულები (არსრულწლოვანთა პორნოგრაფია, შუღლის გაღვივება) ➤ ინტელექტუალურ საკუთრებასთან დაკავშირებული დანაშაულები ➤ სასამართლო გადაწყვეტილება/პრეცედენტული სამართალი
სესია 4	გამოძიება და ელექტრონული მტკიცებულება ➤ ელექტრონული მტკიცებულება - კვალი კომპიუტერებზე ინტერნეტში, ციფრულ კომუნიკაციაში - ელექტრონული მტკიცებულებების ჩხრეკის, ამოღების და შენახვის ნაბიჯები - ექსპერტიზის კომპიუტერული პროგრამის მახასიათებლები - ეჭვმიტანილთა იდენტიფიცირება - დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ფულის კვალს მიდევნება - დაცვის გარანტიები და პირობები - საქმის მართვა/მომზადება - ელექტრონული მტკიცებულებების შენახვა სასამართლოში ➤ კომპიუტერული დანაშაულთან/ელექტრონული მტკიცებულებასთან მიმართებით სამართალდამცავთა ორგანიზება ➤ პრაქტიკული მაგალითების განხილვა
სესია 5	კანონმდებობა კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ: საპროცესო სამართალი ➤ კომპიუტერული მონაცემების სწრაფი შენახვა ➤ ინფორმაციის წარმოდგენის შესახებ ბრძანება ➤ კომპიუტერული მონაცემების ჩხრეკა და ამოღება ➤ ინფორმაციის მოძრაობისა და შინაარსის შესახებ მონაცემების მიღება/გადაქანვა ➤ გარანტიები ➤ ინტერნეტის მომსახურების მომწოდებლებთან/კერძო სექტორთან ურთიერთობა ➤ პრაქტიკული მაგალითების განხილვა
სესია 6	ქვემდებარობა და ტერიტორიული კომპეტენციები ➤ ზოგადი პრინციპები ➤ კომპიუტერული დანაშაულის ქვემდებარეობა - სირთულეები

	➤ ქვემდებარეობის შესახებ დებულებები კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ კონვენციაში ➤ პრაქტიკული მაგალითების განხილვა
სესია 7	საერთაშორისო თანამშრომლობა
	➤ კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ კონვენცია, როგორც საერთაშორისო თანამშრომლობის ჩარჩო ➤ ზოგადი პრინციპები ➤ დროებითი ღონისძიებები, 24/7 საკონტაქტო ერთეულის როლი და პოლიციის თანამშრომლობა ➤ საერთაშორისო სამართლებრივი დახმარება და კომპეტენტური ორგანოების როლი ➤ პრაქტიკული მაგალითების განხილვა
სესია 8	შეფასება და დასკვნები
ორგანიზება და მასალა	ტრენინგი შესაძლოა, ჩატარდეს ელექტრონულად ან საკლასო ოთახში. თუ საკლასო ოთახში ჩატარდება, საჭიროა: ➤ სასწავლო ოთახი, სადაც პერსონალური კომპიუტერი და პრექტორია პრეზენტაციებისთვის ➤ სასარგებლო იქნება მსმენელთათვის ინტერნეტში ჩართული კომპიუტერის ქონა (თუშცა, ეს პირობა არ არის) ➤ შესაბამისი ამონარიდები შიდა მატერიალური და საპროცესო კანონმდებლობიდან ➤ კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ ბუდაპეშტის კონვენცია განმარტებით ბარათითურთ ➤ სახელმძღვანელო ტექმინთა განმარტებით და სხვა ზოგადი ინფორმაციით ➤ თუ ლექციები უცხო ენაზე ტარდება, უზრუნველყოფილი უნდა იყოს თარგმანი და მასალა ნათარგმნი უნდა იყოს.

მოსამართლეებსა და პროკურორებს, ჩვეულებრივ, არ ჭირდებათ იმ სახის ტექნიკური უნარ-ჩვევები და ცოდნა, რაც მოეთხოვება მაღალი ტექნოლოგიებით ჩადენილი დანაშაულის და ექსპერტიზის ჩამტარებელ გამოძიებლებს. მიუხედავად ამისა, სასარგებლო შეიძლება იყოს იმ ძალისხმევის გახსენება, რაც სამართალდამცავი ორგანოებისთვის სისტემატური სასწავლო პროგრამის შექმნას უძღოდა წინ.

ევროკომისიის მიერ გაწეული ფინანსური მხარდაჭერით (ფალკონის პროგრამა 2002) ირლანდიელი ექსპერტის გარდა სიონიანს მიერ წარმართული იყოს პროგრამა, რომელშიც ევროკავშირის ათი წევრი სახელმწიფოს ექსპერტები მონაწილეობდნენ. პროგრამის ფარგლებში შეიმუშავეს კომპიუტერულ დანაშაულთან საბრძოლველი სტანდარტიზებული საბაზო (“პირველი დონე”) სასწავლო პროგრამა. ეს პროგრამა სამართალდამცავი ორგანოებისთვის იყოს განკუთვნილი. 2004 წელს მომზადდა ორკვირიანი კურსი, რომელიც ჩატარდა მრავალ ქვეყანაში ევროპის მასშტაბით და მის გარეთ. კურსის აკრედიტირება მოახდინა დუბლინის საუნივერსიტეტო კოლეჯმა ([University College Dublin \(UCD\)](http://www.ucd.ie)) 2006 წელს.

ირლანდიელი ექსპერტის გარდას მიერ დუბლინის საუნივერსიტეტო კოლეჯთან პარტნიორობით განხორციელებული სხვა პროექტების ფარგლებში დამატებითი საწყისი და მომდევნო ეტაპის მოდულები შეიქმნა, რომელთაც საბოლოო მიზანი იყო სრულად აკრედიტირებული სამაგისტრო პროგრამის შემოღება მსოფლიოს მასშტაბით მომუშავე საქსპერტიზო კომპიუტერულ ტექნიკასა და კომპიუტერული გამოძიების სფეროში მომუშავე სამართალდამცავი ორგანოების წარმომადგენლებისთვის. არსებული საწყისი დონის მოდულები სამართალდამცველებისთვის მოიცავს:

- ინტერნეტ გამოძიებას
- ქსელურ გამოძიებას
- ახალი ტექნოლოგიების ფაილების სისტემის (NTFS) ექსპერტიზა
- Linux ექსპერტიზა

- მობილური ტელეფონის ექსპერტიზა
- უსადენო ადგილობრივი ქსელისა (LANS) და ხმა ინტერნეტ პროტოკოლის მეშვეობით (VOIP)
- არასახო სკრიპტინგი (Advanced Scripting)
- ცოცხალ მონახვითა ექსპერტიზა
- Microsoft Vista ექსპერტიზა

ეს მოდულები მუდმივად ახლდება და დამატებითი მოდულები მზადდება.⁹

2007 წლის ივლისში ევროპოლმა კომპიუტერული დანაშაულის გამოძიებასთან დაკავშირებით ტრენინგის პარმონიზაციის ჯგუფი ჩამოაყალიბა. ჯგუფის მთავარი მიზანია ევროკავშირში მაღალი ტექნოლოგიების დანაშაულებთან მიმართებით სასწავლო საქმიანობის კოორდინირება, რათა ევროპის მასშტაბით სამართალდამცველთათვის გამოძიების სფეროში შეიქმნას სერთიფიცირებული სასწავლო პროგრამა და ამ პროგრამის გავრცელება მოხდეს ევროპის ფარგლებს მიღმა, რათა დაეხმარონ სხვა სამართალდამცავ ორგანოებს, რომელთაც იმავეს გაკეთების სურვილი აქვთ. პარტნიორები არიან ევროკომისია, ევროპის თადლითობის წინააღმდეგ ორგანო, ევროჯასტი, CEPOL-ი, ინტერპოლი, ევროპის საბჭო, გაერო, დუბლინის საუნივერსიტეტო კოლეჯის კომპიუტერული დანაშაულის გამოძიების ცენტრი, ტროიესის უნივერსიტეტი, კენტებერის ქრისტეს ეკლესიის უნივერსიტეტი, ბოლონიის უნივერსიტეტი, ისე როგორც მრეწველსობა.

4.3 სპეციალისტის დონის ცოდნა

ზოგიერთმა მოსამართლემ და პროკურორმა შესაძლოა, სპეციალისტის დონის ცოდნა შეიძინოს მაგისტრატურის გავლისას, თვით სწავლებით, ნაცობთან ქსელების გამოყენებით ან პროფესიული გამოცდილებით. ამგვარი ცოდნა რეგულარული სასწავლო პროგრამების ნაწილი ვერ იქნება. ამგვარი სპეციალისტის დონის ცოდნით მოსამართლეები და პროკურორები სხვებისთვის, ისე როგორც ტრენერებად გამოსაყენებლად მნიშვნელოვანი რესურსია.

⁹ სხვა მაგალითები მოიცავს გაერთიანებული სამეფოს ეროვნული პოლიციის გაუმჯობესების სააგენტოს (იხ. ბმული: [UK National Policing Improvement Agency](#)) მაღალი ტექნოლოგიების დანაშაულის შესახებ პროგრამებს.

5 კომპიუტერულ დანაშაულსა და ელექტრონულ მტკიცებულებებზე მიმდინარე სწავლება

5.1 საწყისი მომზადება

“საწყისი მომზადება” ნიშნავს იმ ტრენინგს, რომელსაც კანდიდატები - სამართალში საუნივერსიტეტო ცოდნის მიღების შემდეგ - გადიან, იმისთვის, რომ გახდნენ მოსამართლეები და/ან პროკურორები. მრავალ სისტემაში საწყისი მომზადება სამოსამართლო სწავლების დაწესებულებების მიერ არის უზრუნველყოფილი და ერთიდან სამ წლამდე გრძელდება; ზოგ სხვა ქვეყანაში ამგვარი საწყისი მომზადება მეტ-ნაკლებად ფორმალისებული სამსახურში პრაქტიკული მომზადებისგან შედგება, რომელსაც განსაზღვრული სასწავლო გეგმა არ აქვს.

ქვეყნების უმრავლესობაში კომპიუტერული დანაშაული და ელექტრონული მტკიცებულებები გათვალისწინებული არ არის საწყისი მომზადების პროგრამაში ან ძალიან მცირე დოზით არის გათვალისწინებული. მაგალითისთვის:

- საფრანგეთში მაგისტრატა ეროვნულ სკოლაში Ecole Nationale de la Magistrature (ENM) საპროცესო სამართლის სწავლება მოიცავს საინფორმაციო ტექნოლოგიების სპეციალისტის სამ საათიან ლექციას ელექტრონული მტკიცებულებების მოძიებასა და ტექნოლოგიებზე; კომპიუტერული დანაშაულის საკითხების განხილვა არ ხდება.
- საქართველოში ეს პროკურორთა საწყისი სასწავლო პროგრამაში გათვალისწინებული არ არის, თუმცა მოსამართლეთა და სამართლის თანამშრომლეთა მოსამზადებელ პროგრამაში ნახევარ დღიანი ლექცია ეთმობა ამ თემას.
- გერმანიაში ეს არ მოითხოვება პრაქტიკული სამსახურში გასავლელი ტრენინგის დროს.
- ხორვატიაში, პოლონეთსა და რუმინეთში ეს თემები საწყისი სასწავლო პროგრამებში შეტანილი არ არის.

თუმცა, ზოგიერთ ქვეყანაში კომპიუტერული დანაშაული და ელექტრონული მტკიცებულებები საწყისი მომზადების რეგულარული შემადგენელი ნაწილია. მაგალითად:

- ნიდერლანდში, საწყისი მომზადება მოიცავს კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ ზოგად ერთ დღიან კურსს, რომელიც პროკურორთა და მოსამართლეთა საგანმანათლებლო დაწესებულების მიერ ისწავლება უტრეხტსა თუ ზუტფენში და მოიცავს საკითხავ მასალასა და სხვა ზოგად ინფორმაციას. კურსი ასევე მოიცავს ინტერაქტიულ სემინარებსა და კაზუსებს. ამ ზოგად ერთ დღიან კურსთან და საფუძვლიან ოთხ დღიან ტრენინგთან ერთად ორ დღიანი მასტერკლასებიც არის შემოთავაზებული.
- ესპანეთის სამოსამართლო სკოლა უზრუნველყოფს ახლად დანიშნული მოსამართლეებისთვის კომპიუტერული დანაშაულისა და ელექტრონული მტკიცებულებების, როგორც საპროცესო, ისე მატერიალური საკითხების თაობაზე, სწავლებას. ეს საპროცესო კანონმდებლობისა და მტკიცებულებების მოგროვების კურსის სავალდებულო კურსია. კომპიუტერულ დანაშაულსა და ელექტრონულ მტკიცებულებებს ეძღვნება სემინარები ოთხი დღე დღის მეორე ნახევარში. ეს სემინარები მოიცავს შიდა სამართალს, საერთაშორისო თანამშრომლობის ინსტრუმენტებს, საექსპერტიზო კომპიუტერული პროგრამებისა და საგამოძიებო ტექნიკის დემონსტრირებას, ელექტრონული მტკიცებულებების ამოღება კაზუსები. ამასთან, წელიწადში ერთხელ ელექტრონული მტკიცებულებებისა და მატერიალური სამართლის (ელექტრონული საშუალებებით ჩადენილი დანაშაულების) შესახებ ორი სპეციალური სემინარი ეწყობა. ამ სემინარებს სამართლისა და კომპიუტერული დანაშაულის სფეროს სპეციალისტები წარმართავენ. ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ მოსამართლეებისთვის ელექტრონული დანაშაულის შესახებ ვირტუალური ბიბლიოთეკაც ხელმისაწვდომია.
- იუგოსლავიის ყოფილ რესპუბლიკა მაკედონიაში კომპიუტერული დანაშაულისა და ელექტრონული მტკიცებულებების შესახებ საწყისი მომზადებას მოსამართლეთა და პროკურორთა სწავლების აკადემია უზრუნველყოფს. ეს კომპონენტები სისხლის სამართლის, საინფორმაციო

ტექნოლოგიებისა და ჩხრეკის შესახებ კურსის ნაწილია. კომპიუტერულ დანაშაულსა და ელექტრონულ მტკიცებულებებს ათი საათი ეთმობა.

- პორტუგალიაში კომპიუტერული დანაშაული სასწავლო კურსის სპეციფიურ და აბტონომიურ საგანს არ წარმოადგენს. თუმცა, სისხლის სამართლის გამოძიების ნაწილში სპეციალური სემინარი ეთმობა (სასწავლო დროის საათნახევარი) კომპიუტერულ დანაშაულსა და ციფრულ მტკიცებულებებს. სისხლის სამართლის მატერიალურისა და საპროცესო კანონმდებლობის სწავლებისას კომპიუტერული დანაშაულისთვის და ელექტრონული მტკიცებულების მოპოვების პროცედურული საკითხებისთვის გამოყოფილია 9 საათი და საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიებს 9 საათი ეთმობა.

კურსები ტარდება მუდმივი ტრენერების, მოსამართლეების, პროკურორებისა ან ადვოკატების მიერ რომლებიც გამოცდილნი არიან ამ საკითხში, ასევე სპეციალიზებული პოლიციის ოფიცრების, საინფორმაციო ტექნოლოგიების ექსპერტებისა ან კერძო სექტორის კომპანიების სპეციალისტების მიერ.

მოწოდებული ინფორმაცია შემდეგი დასკვნის გაკეთების შესაძლებლობას იძლევა::

- იმ მიზნის გათვალისწინებით, რომ ყველა მოსამართლისა და პროკურორისთვის კომპიუტერული დანაშაულისა და ელექტრონული მტკიცებულებების შესახებ ზოგადი ცოდნის მიცემა მოხდეს, მოხონით სწავლების ჩატარება ძალიან შეზღუდულია.
- ძალიან მცირე გამოხატვის გარდა, საწყისი სწავლება მხოლოდ საბაზო დონეს ფარავს და შემდგომი ტრენინგი გათვალისწინებული არ არის.
- როგორც წესი, სტანდარტიზებული სასწავლო მასალა, რომლის გამოყენება შესაძლებელი იქნება შემდგომში, არ არსებობს.

5.2 სწავლება სამსახურში

სამსახურში სწავლება, რაც მომსახურე მოსამართლეთა და პროკურორთა განგრძობადი პროფესიული ტრენინგია, ან საჯარო სამოსამართლო სასწავლო დაწესებულების მიერ არის ორგანიზებული, ან სხვა ორგანიზაციათა ფართო ჯგუფის მიერ შეიძლება იყოს ორგანიზებული. მაგალითად:

- საფრანგეთში, მაგისტრატთა ეროვნული სკოლა ხუთ დღიან საშუალო/მომხმარებლის დონის სემინარს ატარებს სკოლაში, და დამატებით შინაგან საქმეთა სამინისტროს მაღალი ტექნოლოგიების დანაშაულის სამსახურში ორ დღიან სტაჟირებას უზრუნველყოფს. ამ ტრენინგის ღირებულება (დაახლოებით 5.000 ევრო თითო კურსისთვის) სკოლის მიერ იფარება. ტრენინგებზე მუშაობენ მოსამართლეები, პროკურორები, პოლიციის ოფიცრები, საინფორმაციო ტექნოლოგიების ექსპერტები, ან მრეწველობიდან შერჩეული ექსპერტები.
- საქართველოში იუსტიციის უმაღლესი სკოლა მოსამართლეთა სამსახურში ტრენინგზე პასუხისმგებელი ერთადერთი უწყებაა. სკოლამ ჩაატარა ზოგადი ორ დღიანი კურსი კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ, რომელიც სახელმწიფო ბიუჯეტიდან იყო დაფინანსებული. ტრენინგები სამოსამართლო სწავლების მასწავლებლები და უზენაესი და სააპელაციო სასამართლოების მოსამართლეები არიან. პროკურორების სწავლება იუსტიციის სამინისტროს სასწავლო ცენტრის მიერ არის ორგანიზებული თუმცა კომპიუტერული დანაშაულისა და ელექტრონული მტკიცებულებების შესახებ კურსები ჯერ-ჯერობით არ ჩატარებულა.
- გერმანიაში მოსამართლეთა და პროკურორებისთვის სამსახურში სწავლება გარმანიის მოსამართლეთა აკადემიის (Deutsche Richterakademie) მიერ არის უზრუნველყოფილი, რომელიც წელიწადში დაახლოებით 150 ღონისძიებას აწყობს. 2009 წელს ორი კურსი კომპიუტერულ დანაშაულს მიეძღვნა და თითოეული ოთხი დღის განმავლობაში გაგრძელდა. ტრენინგები ჩვეულებრივ კომპიუტერულ დანაშაულთან მუშაობის გამოცდილების მქონე პროკურორები და მოსამართლეები არიან, თუმცა ისინი შესაძლოა ასევე იყვნენ პოლიციის, საბაჟოს, საგადასახადო ან სხვა სამსახურის წარმომადგენლები. ტრენინგის ღირებულება ფედერალური და მიწების ბიუჯეტებში ნაწილდება. ეს კურსები ზოგად და მომხმარებლის დონის ცოდნას უზრუნველყოფენ.

- ნიდერლანდებში, მართალია, სამსახურში სწავლება არჩევითია, ყველა მოსამართლე ვალდებულია, განათლების გადრმაგებას ყოველწლიურად საათების გარკვეული რაოდენობა დაუთმოს. თითოეულ მოსამართლეს შეუძლია თავად განსაზღვროს, რომელ კურს(ებ)ს აირჩევს. მოსამართლეთა და პროკურორების სასწავლო დაწესებულება (SSR) და რამდენიმე სხვა სამსახური, ისევე როგორც მაგისტრატურის დონის ცოდნის მიმწოდებელი ინსტიტუტები კომპიუტერული დანაშაულისა და ელექტრონული მტკიცებულებების შესახებ ტრენინგს უზრუნველყოფენ. შემოთავაზებულია როგორც ზოგადი, ისე მომხმარებლის დონის კურსები. SSR ყოველწლიურად სამ საწყის, სამ მომხმარებლის დონის ტრენინგს და ერთ მასტერკლასს აწვობს. ტრენინგები და კომპიუტერული დანაშაულის სპეციალისტები ეროვნული პროკურატურის ორგანოების, ისევე როგორც კერძო კომპანიებისა და მრეწველობის წარმომადგენლები არიან. თუმცა, SSR ასევე უზრუნველყოფს სხვა კურსების ფართო სპექტრს, რომლებიც როგორც სამართლებრივ, ისე პრაქტიკულ ასპექტებს ფარავენ (მთლიანად დაახლოებით 400 კურსი). ამდენად, კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ ტრენინგი ყველა ამ კურსის კონკურენციას განიცდის.
- პოლნეთის სამოსამართლო და პროკურატურის ეროვნული სკოლა კონფერენციის ფორმის საბაზო და მომხმარებლის დონის ტრენინგებს უზრუნველყოფს, რომლებიც 4-5 დღე ვრცელდება. 2009 წელს ამგვარი ორი სწავლება ჩატარდა (“საინფორმაციო სისტემების გამოყენებით ჩადენილი დანაშაულის მეთოდოლოგია” და “ელექტრონული მტკიცებულება სასამართლოში”).
- რუმინეთში მაგისტრატების ეროვნული ინსტიტუტი სამსახურში სწავლებას უზრუნველყოფს, თუმცა მხოლოდ საწყის დონეზე. მაგალითად, 2006-2009 წლებში, თითოეულ წელს ორი ორ დღიანი ტრენინგი ჩატარდა, თითოეული 25 მოსამართლისთვის/პროკურორისთვის, რომლებიც ძირითადად სახელმწიფო ბიუჯეტიდან იყო დაფინანსებული, თუმცა დაფინანსების ნაწილი ევროკომისიამაც გამოყო პროგრამა PHARE-ს ფარგლებში, 2006 წელს კი დაფინანსების ნაწილი eBay უზრუნველყო. მწრთენელები რუმინელი მაგისტრატები, საინფორმაციო ტექნოლოგიების სპეციალისტები, ისე როგორც ორგანიზაციების, როგორცაა ევროპის საბჭო, მიერ დაფინანსებული უცხოელი ექსპერტები არიან. უფრო მეტიც, კომპიუტერული დანაშაულის სწავლება სავალდებულოა დეცენტრალიზებული ტრენინგების ნაწილში, რომლებიც ტარდება სააპელაციო სასამართლოებზე მიბმული პროკურატურის ორგანოების მიერ. ეს ტრენინგებიც მაგისტრატების ეროვნული ინსტიტუტის მიერ არის კოორდინირებული.
- ესპანეთის სამოსამართლო სკოლა იუსტიციის საერთო საბჭოს ფარგლებში კომპიუტერული დანაშაულისა და ელექტრონული მტკიცებულებების შესახებ მოსამართლეთა სამსახურში სწავლებას უზრუნველყოფს. პროკურორებისთვის ამგვარი სწავლება უზრუნველყოფილია სამართლებრივი სწავლების ცენტრის მიერ, რომელიც იუსტიციის სამინისტროს ნაწილია. ორივე შემთხვევაში ტრენინგი უზრუნველყოფილია კერძო კომპანია CYBEX-თან თანამშრომლობით, რომელიც ამ საკითხებშია სპეციალიზებული. სამოსამართლო სკოლას კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ სასწავლო პროგრამისთვის დაახლოებით 42,000 ევრო აქვს გათვალისწინებული. დაფინანსება და დახმარება კერძო სექტორიდან შესაძლებელია. სამსახურში ჩატარებული სწავლება მოიცავს საბაზო დონეს, და კურსების ხანგრძლივობა 3-4 დღეა, რაც ლექციებსა და პრაქტიკული საქმეების ანალიზსაც მოიცავს. მასალა ქვეყნდება და ჩვეულებრივ ყველა მოსამართლისთვის ხელმისაწვდომია. 2008 და 2009 წლებში ორი ამგვარი სემინარი ჩატარდა თითოეულ წელს. მართალია, ზოგიერთი საკითხი გარკვეულწილად უფრო ღრმად განიხილება, სისტემატური მომხმარებლის დონის სასწავლო პროგრამა შემუშავებული არ არის.
- პროტუგალიაში კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ სამსახურში სწავლება უზრუნველყოფილია სამოსამართლო სწავლების ცენტრის მიერ, რომელიც წელიწადში დაახლოებით 30 დონისძიებას ატარებს. მათგან ორი რეგულარულად ეძღვნება კომპიუტერულ დანაშაულთან დაკავშირებულ ზოგად საკითხებს. ზოგჯერ დაკავშირებულ საკითხებზე, როგორცაა საავტორო უფლებების დაცვა ელექტრონულად ან ტექნოლოგია და სასამართლოები, ტარდება სხვა სემინარებიც. მწრთენელები არიან მოსამართლეები და პროკურორები, ადვოკატები, ოლიციის ოფიცრები, და საჯარო და კერძო სექტორის ექსპერტები. სემინარები დადებითად არის მიღებული და დიდი რაოდენობის

მსმენელები ყავს (ძირითადად პროკურორები, მაგრამ ასევე ადვოკატი და სისხლის სამართლის სასამართლოთა მოსამართლეები).

- ბელგიაში სამსახურში სწავლების პროგრამა ჯერ კიდევ შემუშავების პროცესშია მოსამართლეთა სწავლების ინსტიტუტის ("Institut de Formation Judiciaire") ცოტა ხნის წინ შექმნის გამო. მიზანი სხვადასხვა სამეცნიერო ცენტრების ("think tank") რეკომენდაციებისა და ევროპის საბჭოს მოსაზრებების მხედველობაში მიღებით ამგვარი ტრენინგის ორგანიზებაა. ბელგიელი მაგისტრატების საზღვარგარეთ სწავლებაში მონაწილეობა შეიძლება დაფინანსდეს ინსტიტუტის მიერ მაგისტრატების მოთხოვნის საფუძველზე (მაგ., ერთმა მოსამართლემ და ერთმა პროკურორმა მონაწილეობა მიიღეს 2009 წლის თებერვალში პარიზში ორგანიზებულ ევროპული სერთიფიკატის გამცემ ტრენინგში კომპიუტერული დანაშაულისა და ელექტრონული მტკიცებულებების შესახებ).
- ხორვატიაში კომპიუტერული დანაშაულის და/ან ელექტრონული მტკიცებულებების თაობაზე სამსახურში სწავლება ამ ეტაპზე უზრუნველყოფილი არ არის. ეს საკითხი მხოლოდ CARDS-ის პროგრამის ფარგლებში იყო განხილული, რომელშიც ხორვატია მონაწილეობდა.
- „ყოფილი იუგოსლავიის რესპუბლიკა მაკედონიაში“ სამსახურში სწავლება უზრუნველყოფილი არ არის.
- აღსანიშნავია ევროპული სამართლის აკადემიის (ERA) მიერ უზრუნველყოფილი სწავლება. ევროპული სამართლის აკადემია, რომელიც ოფიციალურად ევროპარლამენტის ინიციატივით 1992 წელს დაფუძნდა, მიზნად ისახავს ევროპული სამართლის ღრმა ცოდნის მიწოდებას, რაც პრაქტიკოს იურისტთათვის პრაქტიკული სემინარებისა და კურსების უზრუნველყოფით უნდა განხორციელდეს. აკადემია ასევე ევროპული სამართლისა და პოლიტიკის შესახებ გამოცდილებისა და შეხვედრების გაცვლის ფორუმი. ევროპული სამართლის აკადემია კომპიუტერული დანაშაულის თაობაზე რეგულარულად აწვობს ღია ღონისძიებებს, რომლებსაც ევროკავშირის მასშტაბით მონაწილეები ჰყავს. 2009-2010 წლებში ევროპული სამართლის აკადემია ასევე თანამშრომლობს ევროკავშირის ინსტრუმენტ TAIEX-თან, ტრენინგების სერიის რუმინეთში, ბულგარეთში, ევროკავშირის წევრობის კანდიდატ ქვეყნებსა და პოტენციურ კანდიდატ ქვეყნებში ჩასატარებლად. ტრენინგების ფარგლებში მოხდება კომპიუტერულ დანაშაულთან ბრძოლის ძირითადი ევროპული და საერთაშორისო ინსტრუმენტების წარდგენა. ყველა სემინარი გათვლილია კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ ევროპული კანონმდებლობის ევროკავშირის სხვადასხვა წევრ სახელმწიფოსა და კანონიდატ ქვეყანაში გამოყენების შესაფასებლად პლატფორმის შესაქმნელად, ასევე იმის გასაანალიზებლად, თუ რა პერსპექტივებია ინტერნეტის უკანონო გამოყენების წინააღმდეგ ეფექტური კამპანიის ჩასატარებლად ევროპის მასშტაბით. განხილვა ბოლო დროს მიღებული ევროპული საკანონმდებლო აქტები და ინსტრუმენტები, როგორებიცაა ევროპის საბჭოს კონვენცია კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ (2001), საბჭოს ჩარჩო გადაწყვეტილება 2005/222/JHA საინფორმაციო სისტემებზე თავდასხმის შესახებ და საბჭოს ჩარჩო გადაწყვეტილება 2004/68/JHA არასრულწლოვანთა სექსუალური ექსპლუატაციისა და არასრულწლოვანთან პორნოგრაფიის წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ. ასევე განხილვა მომსახურების მომწოდებლებსა და ინტერნეტ ქსელების საზოგადოებებთან, როგორებიცაა Google, Microsoft და Yahoo! მიმდინარე თანამშრომლობა. თითოეული სემინარი უზრუნველყოფს სასწავლო მეთოდების ნაკრებს, რაც შესავალი და უფრო დეტალური ლექციებიდან კონკრეტული პრაქტიკული მაგალითებისა და სწავლების სხვა ინტერაქტიულ მეთოდებს მოიცავს. განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა პატარა სამუშაო ჯგუფებში დისკუსიებს. ლექციები და სემინარები ევროკავშირისა და წევრი სახელმწიფოების ეროვნული ექსპერტების მიერ არის მომზადებული.
- რამდენიმე ქვეყანაში სასწავლო ღონისძიებები მრეკველობის მიერ არის მხარდაჭერილი. მაგალითად:

გერმანიაში eBay-მ მხარი დაუჭირა მოსამართლეთათვის გერმანიის მოსამართლეთა აკადემიის მიერ ორგანიზებულ ახალ ტრენინგს მედიისა და სისხლის სამართლის საკითხებზე, რაც გამოიხატა გამომსვლელის უზრუნველყოფით, რომელმაც წაიკითხა მოხსენება eBay-ის მიერ უზრუნველყოფილი

გაყიდვების შესახებ, ამასთან დაკავშირებული დანაშაულებრივი საქმიანობის შესახებ, ამ დანაშაულებრივ აქტივობებთან ბრძოლის ღონისძიებების შესახებ და იმის თაობაზე, თუ როგორ მუშაობს eBay სამართალდამცავ ორგანოებთან. eBay ასევე მონაწილეობა აქვს მიღებული მრავალ ერთჯერად ტრენინგში, რომლებიც ორგანიზებული იყო ბერლინის იუსტიციის სენატის მიერ, თითოეულ ტრენინგში 100 პროკურორი მონაწილეობდა.

რუმინეთში eBay-მ მრავალი ტრენინგი ჩაატარა მოსამართლეთათვის, პროკურორებისა და სამართალდამცავი ორგანოებისთვის. კერძოდ, eBay-მ იმუშავა აშშ საიდუმლო სამსახურთან ორგანიზებული დანაშაულისა და ტერორიზმის დირექტორატის სხვადასხვა სამსახურის 25 პროკურორისთვის, 15 მოსამართლისა და 20 პოლიციის ოფიცისთვის სიბიუში ტრენინგის ჩასატარებლად. უფრო მეტიც, eBay-მ მონაწილეობა მიიღო დამატებით ტრენინგებში მოსამართლეებისთვის ტარგუ იუში, ისე როგორც კრაიოვას სააპელაციო სასამართლოს ქვეშ გაერთიანებული სხვადასხვა სასამართლოს 60 მოსამართლისთვის.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, თითქმის ყველა შემთხვევაში სამოსამართლო ინსტიტუციონალური სწავლების სასწავლო პროგრამის ყველა ცვლილება და დამატება ფორმალური დასტურისა და დამტკიცების პროცესს საჭიროებს.¹⁰

მართალია, კომპიუტერული დანაშაულის თაობაზე მოსამართლეებისა და პროკურორებისთვის შესაბამისი ტრენინგის საჭიროებებზე მრავალი ინიციატივაა მიმართული, შეინიშნება აშკარა შეუსაბამობები ზემოთ აღწერილ მიდგომებს შორის.

სამართლის ეროვნული თავისებურებებისა და საგანმანათლებლო სისტემებს შორის მნიშვნელოვანი განსხვავებების მხედველობაში მიღებითაც კი უნდა აღინიშნოს რომ კომპიუტერულ დანაშაულთან დაკავშირებული საკითხები საკუთარი ხასითით საერთაშორისო და ქვეყნებს შორის კოორდინაციისა და შესატყვისობის მინიმალურ ხარისხს მოითხოვს. კომპიუტერული დანაშაულის ტრანსსაზღვროდ ერთნაირი გაგებამ შესაძლოა მხოლოდ გააუმჯობესოს სასამართლო გადაწყვეტილებების თანამიმდევრულობა და თავიდან აგვარიდოს დამნაშავეთათვის უსაფრთხო თავშესაფრების შექმნა, რაც სასწავლო დაწესებულებების ხარისხიანი სასწავლო პროგრამების შემცირებულ ფასად უზრუნველყოფის პარალელურად უნდა მოხდეს.

ჩვენს ხელთ არსებული ინფორმაცია შემდეგი დასკვნების გაკეთების საშუალებას იძლევა:

- არსებული სამსახურში სწავლების კურსების უმეტესობა საბაზო განათლებას უზრუნველყოფს.
- ძალიან მცირე რაოდენობით კურსები ტარდება, რომლებიც მოსამართლეთა და პროკურორთა ძალზედ მცირე რაოდენობას ფარავს.
- უმრავლეს შემთხვევაში საბაზო კურსები სტანდარტიზებული არ ჩანს. ამდენად, არ ჩანს, რომ მათი განმეორებით და სხვა კონტექსტში გამოყენება შეიძლება. მოსამართლეებსა და პროკურორებს შესაბამისად არ აქვთ შესაძლებლობა, საკუთარი ცოდნა სისტემატურად გაიდრმაგონ საბაზოდან მომხმარებლის დონის. ამ შემთხვევაში ნიდერლანდები გამოიკვლია.
- სასწავლო მასალა გაბნეული და *ad-hoc* მომზადებული ჩანს.

¹⁰ ამ ფონზე საინტერესოა კომპიუტერული დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლისა და ელექტრონული მტკიცებულებების გამოყენების შესახებ ევროპული სერთიფიკატის (“European Certificate on the fight against cybercrime and the use of electronic evidence”) პროექტი, რომელიც ევროკომისიის (JPEN) დაფინანსებით CYBEX-ის მიერ ხორციელდება. ის მოიცავს ოთხ დღიან საბაზო სტანდარტიზებულ კურსს მოსამართლეებისთვის, პროკურორებისთვის და ადვოკატებისთვის. 2009 წლის დასაწყისიდან 2010 წლის ბოლომდე კურსების გამოცდა მოხდება 14 საპილოტე ქვეყანაში ევროპისა და ლათინური ამერიკის მასშტაბით. მონაწილეები მიიღებენ სერთიფიკატს, რომელიც დადასტურებს, რომ მათ ელექტრონულ მტკიცებულებებსა და კომპიუტერულ დანაშაულთან დაკავშირებულ საკითხებზე მიიღეს საბაზო თეორიული და პრაქტიკული, სამართლებრივი და ტექნიკური ცოდნა. ევროპის საბჭომ - კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ პროექტის ფარგლებში - ასევე დაიწყო მოსამართლეებისა და პროკურორებისთვის ორ დღიანი საბაზო სწავლებისთვის ტრენინგ სახელმძღვანელოს შემუშავება, რომელშიც აქცენტია კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ კანონმდებლობაზე გაკეთდება.

- იმის გათვალისწინებით, რომ კომპიუტერული დანაშაულისა და ელექტრონული მტიკიცებულებების შესახებ მინიმალური ცოდნა მაინც ყველა მოსამართლესა და პროკურორს ესაჭიროება, ამ კტაპზე შემოთავაზებული სწავლება არასაკმარისია. ეს განსაკუთრებით იმ ჭრილში უნდა განვიხილოთ, რომ პრაქტიკოსი მოსამართლეებისა და პროკურორების უმრავლესობას ყველა ვარაუდით არავითარი საბაზო და საუნივერსიტეო მომზადება არ მიუღიათ ამ საკითხებზე.
- მცირე გამონაკლისების გარდა მომხმარებლის დონის ტრენინგი არ არის შემოთავაზებული.
- კომპიუტერული დანაშაულის საერთაშორისო ხასიათიდან გამომდინარე ქვეყნებს შორის მინიმალური კოორდინაცია და თანამიმდევრული მიდგომა აუცილებელია.

6 შემოთავაზებული მიდგომა

6.1 მიზანი

როგორც წინა ქვეთავში ვახეხეთ, ზოგადად, დღეს არსებული საწყისი სამსახურში უზრუნველყოფილი სწავლება ვერ უზრუნველყოფს მოსამართლეებსა და პროკურორებს იმ დონის ცოდნით, რაც მოითხოვება კომპიუტერულ დანაშაულსა და ელექტრონულ მტკიცებულებებთან სამუშაოდ.

ამდენად, მოსამართლეთა და პროკურორების სასწავლო კონცეფციის მიზანი უნდა იყოს შემდეგი:

- სასწავლო დაწესებულებებისთვის საერთაშორისო სტანდარტებზე დაფუძნებული კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ საბაზო და სამსახურში ჩასატარებელი ტრენინგების ჩატარების შესაძლებლობის მიცემა
- მომავალი და პრაქტიკოსი მოსამართლეებისა და პროკურორების მაქსიმალური რაოდენობის კომპიუტერული დანაშაულისა და ელექტრონული მტკიცებულებების შესახებ საბაზისო ცოდნით უზრუნველყოფა
- მოსამართლეთა და პროკურორთა მნიშვნელოვანი ნაწილისთვის მომხმარებლის დონის ტრენინგის უზრუნველყოფა
- მოსამართლეთა და პროკურორების განგრძობადი სპეციალიზებული და ტექნიკური სწავლების მხარდაჭერა
- მოსამართლეთა და პროკურორთა გაუმჯობესებული კავშირების საშუალებით გაუმჯობესებული ცოდნისთვის ხელშეწყობა
- სხვადასხვა სასწავლო ინიციატივისა და ქსელის ხელმისაწვდომობის ხელშეწყობა

შემდეგმა საშუალებებმა ხელი უნდა შეუწყოს დასახული მიზნების მიღწევას:

6.2 საწყისი სწავლების ინსტიტუციონალიზება

- იმ ქვეყნებში, სადაც საწყისი სწავლება სამსახურში პრაქტიკული ტრენინგის ფორმით ტარდება (სასწავლო პრაქტიკის ან სტაჟირების ციკლის ფორმით), რასაც თან არ ახლავს ფორმალური სასწავლო პროგრამა, რეკომენდირებულია ამგვარი ტრენინგის ნაწილი მაინც (მაგ., ერთი სტაჟირება ან მისი მსგავსი მაინც) კომპიუტერულ დანაშაულსა და ელექტრონულ მტკიცებულებებთან იყოს დაკავშირებული.
- ქვეყნებში, სადაც საწყისი სწავლება სამოსამართლო/იუსტიციის სასწავლო დაწესებულებების მიერ არის უზრუნველყოფილი:
 - მათი სასწავლო პროგრამა კომპიუტერული დანაშაულისა და ელექტრონული მტკიცებულებების შესახებ მინიმუმ ერთ საბაზო დონის მოდულს მაინც უნდა მოიცავდეს
 - ეს საკითხები დამატებით მატერიალური და საპროცესო კანონმდებლობის შესახებ სავალდებულო მოდულებშიც მოცული უნდა იყოს
 - მომხმარებლის დონეზე კომპიუტერულ დანაშაულსა და ელექტრონულ მტკიცებულებებთან დაკავშირებული საკითხების შესასწავლად არჩევითი მოდულების შეთავაზება უნდა მოხდეს.

საჭიროა სპეციფიკური სასწავლო მოდულების სტანდარტიზება იმ დონით, რომ შესაძლებელი იყოს მათი განმეორებითი გამოყენება და შესაძლებლობა მიეცეთ კანდიდატებს, მოახდინონ საკუთარი ცოდნის საბაზოდან მომხმარებლის დონემდე განვითარება. განმეორებით გამოყენება ამ შემთხვევაში გულისხმობს იმას, რომ შესაძლებელი უნდა იყოს მათი განმეორებით გამოყენება მინიმუმ იმავე ქვეყანაში სხვადასხვა აუდიტორიასთან განმეორება, იმგვარად, რომ სხვადასხვა სასწავლო დონისთვის მონაწილეებმა ერთნაირი ხარისხის ცოდნა მიიღონ. ეს ნიშნავს იმასაც, რომ სწავლების ჩატარების მეთოდების დადგენაც საჭიროა. იმისთვის, რომ მოხდეს ტრენინგის ხარისხის თანამიმდევრული შენარჩუნება, თითოეული კურსის დასასრულს საჭიროა შეფასების ჩატარება.

6.3 სამსახურში სწავლების ინსტიტუციონალიზება

- სამსახურში სწავლების ჩამტარებელმა დაწესებულებებმა კომპიუტერული დანაშაულისა და ელექტრონული მტკიცებულებების შესახებ ერთი საბაზო დონის კურსი მაინც უნდა უზრუნველყონ, რომ მოხდეს იმ პრაქტიკოსი მოსამართლეებისა და პროკურორების საბაზო ცოდნით აღჭურვა, რომლებსაც საწყისი მომზადების დროს ამგვარი წრთვინა არ გაუვლიათ.
- უფრო მეტიც, მათ მომხმარებლის დონის ცოდნის მიმცემა კურსებიც უნდა შეიმუშაონ.
- უპირაინა გავიმეორეთ: სპეციალური სასწავლო მოდულების სტანდარტიზება უნდა მოხდეს იმდენად, რომ მათი განმეორებით გამოყენება მოხდეს აუდიტორიისთვის იმ შესაძლებლობის მიცემით, რომ მათ საბაზო ცოდნის მომხმარებლის დონის ცოდნამდე გაუმჯობესება შეძლონ. ამდენად, შესაძლოა, სამსახურში სწავლების მოდულების საწყისი სწავლების მოდულებთან შესაძლებლობის ფარგლებში პარმონიზება გახდეს საჭირო. სწავლების ჩატარების შედეგებზე სტანდარტიზებული უნდა იყოს, რაც თითოეული კურსის ბოლოს შეფასების ჩატარების გზით ხარისხის კონტროლსაც მოიცავს.
- იმისთვის, რომ მოხდეს სპეციალისტი მოსამართლეებისა და პროკურორების წრთვინა, მაღალი ტექნოლოგიების დანაშაულის წინააღმდეგ მებრძოლ დანაყოფებში სტაჟირება ან სამაგისტრო სასწავლო პროგრამების წახალისებაა შესაძლებელი.¹¹

6.4 სტანდარტიზებული და განმეორებადი კურსები/მოდულები

- სტანდარტიზებული კურსები ან მოდულები უნდა იყოს შემუშავებული, რომლების განმეორებით გამოყენება უფრო ფართო მასშტაბით იქნება შესაძლებელი ეკონომიური დანახარჯებით და რაც შესაძლებლობას მისცემს პრაქტიკოს მოსამართლეებსა და პროკურორებს, ცოდნა საბაზოდან მომხმარებლის დონემდე გაიდრმაგონ.
- არსებული საბაზო კურსები¹², რომელთა ინტეგრირება შეიძლება მოხდეს საწყის ან სამსახურში ჩასატარებელ სასწავლო პროგრამებში, უნდა შეფასდეს. შედეგად შესაძლოა, საწყისი და სამსახურში ჩასატარებელი სწავლების შემთავაზებელ სასწავლო დაწესებულებებისთვის სტანდარტული კურსი იყოს რეკომენდირებული.
- მომხმარებლის დონის კურსების შემთხვევაშიც მსგავსი შეფასების ჩატარება შესაძლებელია. შედეგად შესაძლოა, სტანდარტული მომხმარებლის დონის კურსი იყოს შეთავაზებული.
- და ბოლოს, ამგვარი კურსების ჩასატარებლად საჭირო იქნება ტრენერთა მომზადება, რომ მოხდეს ტრენინგის ადგილობრივი სპეციალისტების მიერ ჩატარება ადგილობრივ ენაზე. საერთაშორისო ტრენინგების მხოლოდ მინიმალური ჩართვის საჭიროება უნდა იყოს.¹³

6.5 ტრენინგების ხელმისაწვდომობა/თვითსწავლების მასალა

- სასწავლო მასალა იმგვარად უნდა განვითარდეს, რომ მან საერთო საერთაშორისო სტანდარტები და კარგი პრაქტიკა ასახოს. ეს მასალა სასწავლო დაწესებულებებისთვის ეკონომიურად ხელმისაწვდომი უნდა იყოს, რომ მოხდეს მათი ადგილობრივად გამოყენება. ბუნებრივია, თუ სამართალდამცავი ორგანოების სწავლების, რომელიც აქცენტს აკეთებს ტექნოლოგიასა და ექსპერტიზაზე, მაღალ დონეზე სტანდარტიზირებაა შესაძლებელი, მოსამართლეთა და პროკურორთა ტრენინგის შემთხვევაში ეს ნაკლებად არის შესაძლებელი, რომელთაც პირველ რიგში შიდა კანონმდებლობის გამოყენებაში ჭირდებათ ტრენინგი. მიუხედავად ამისა, სტანდარტიზებული სასწავლო მასალის შემუშავება შესაძლებელია, რომელიც კვლავ დატოვებს შიდან სისტემებისა და კანონმდებლობის მხედველობაში მიღების შესაძლებლობას.

¹¹ მაგალითად, საბაზო ორ კვირიანი კურსი, რომელიც შეიმუშავა ირლანდიის გარდამ და დუბლინის საუნივერსიტეტო კოლეჯმა (Irish Garda and University College Dublin), მოსამართლეებისა და პროკურორებისთვისაც საინტერესო უნდა იყოს.

¹² მაგ., ECCE-ის კურსი, რომელიც შემუშავებული და ამ ეტაპზე პილოტირებულია CYBEX-ის მიერ.

¹³ “ტრენერთა ტრენინგის” კურსი დუბლინის საუნივერსიტეტო კოლეჯმა და ინტერპოლმა შეიმუშავა. ის შესაძლოა, ხელმისაწვდომი იყოს. კურსი ფარავს ტრენინგის ჩატარების უნარ-ჩვევებს, კურსის განვითარებას, ა.შ. ეს არ არის მხოლოდ სამართალდამცველთათვის გამიზნული კურსი და მისი სწავლება შეიძლება ნებისმიერი აუდიტორიისთვის.

- ზოგიერთ ქვეყანაში მოსამართლეებისა და პროკურორებისთვის სასწავლო მასალა ელექტრონულად არის ხელმისაწვდომი.¹⁴ ეს პრაქტიკა სხვა ქვეყნებმაც უნდა გამოიყენონ.
- ელექტრონული კურსები უნდა იყოს შემუშავებული და ხელმისაწვდომი.¹⁵
- (ეროვნული და საერთაშორისო) სასწავლო კურსების ხელმისაწვდომობა მაქსიმალურად ხელშეწყობილი უნდა იყოს გამარტივებული დადასტურების პროცედურების გამოყენებით.

6.6 საბაზისო და საშუალო/მომხმარებლის დონის მომზადების საპილოტე ცენტრები

- კომპიუტერული დანაშაულისა და ელექტრონული მტკიცებულებების შესახებ მოსამართლეთა და პროკურორთა საბაზო და საშუალო/მომხმარებლის დონის მომზადების რამდენიმე საპილოტე ცენტრი უნდა დაფუძნდეს. ასეთმა ცენტრებმა შესაძლოა:
 - სტანდარტიზებული კურსებისა და მასალის გამოცდა და შემდგომი განვითარება მოახდინონ
 - კარგი პრაქტიკა გაავრცელონ
 - ტრენინგის შესახებ კვლევა ჩაატარონ
 - ტრენერთა რეესტრი აწარმოონ
 - ტრენერთა ტრენინგი ჩაატარონ
 - ტრენინგი მსგავსი სისტემებისა და ენის მქონე სხვა ქვეყნებს შესთავაზონ
- საპილოტე ცენტრებმა საქმიანობის ერთმანეთთან კოორდინირება უნდა მოახდინონ ევროპის საბჭოს მხარდაჭერით.
- ის მოსამართლეებმა და პროკურორებმა, რომლებიც მზად არიან, გახდნენ ამ დარგის სპეციალისტები, ტრენინგებში მონაწილეობა უნდა გაითვალისწინონ სამართალდამცავთა და მრეწველობის დახელოვნების სასწავლო ცენტრების მეშვეობით.¹⁶

6.7 ცოდნის გაღრმავება ურთიერთობის მეშვეობით

საწყისი და სამსახურში ჩატარებული სწავლება მოსამართლეებსა და პროკურორებს საბაზო ცოდნით უზრუნველყოფს, კოლეგებთან კავშირი, მოსამართლეთა და პროკურორთა ურთიერთობა და სხვა წრეებთან ურთიერთობა კი უმნიშვნელოვანესია.

¹⁴ ამის მაგალითია ნიდერლანდებისა და CYBEX-ის ელექტრონული მტკიცებულებების ბიბლიოთეკა. როგორც 2CENTRE პროექტის ნაწილი, ზოგი AGIS/ISEC ტრენინგ მასალის გამოსაყენებლად დუბლინის საუნივერსიტეტო კოლეჯი ელექტრონულ მასალას შეიმუშავებს.

¹⁵ მაგალითად, დუბლინის საუნივერსიტეტო კოლეჯში ამ ეტაპზე ისწავლება ორი მეცნიერების მაგისტრის ხარისხის მოსაპოვებელი პროგრამა, რომელთა ნაწილი აბსოლუტურად ელექტრონულ რეჟიმში ისწავლება. პროტუგალიის სამოსამართლო სწავლების დაწესებულება სასამართლოებისა და საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების შესახებ ელექტრონული კურსების ორგანიზებას გეგმავს. ამ კურსებში შევა მოდულები კომპიუტერული დანაშაულისა და ელექტრონული მტკიცებულებების შესახებ. პროგრამა პროტუგალიურ ენაზე იქნება შესაძლებელი იქნება მისი პროტუგალიურენოვან სხვა ქვეყნებში გამოყენებაც (მაგ. ბრაზილიაში, კაპვერდეში, ანგლაში, მოზამბიკში, გინეა-ბისოუში, სან-ტომეში ან ტიმორში).

¹⁶ ინიციატივა 2ცენტრი (კომპიუტერული დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლის სასწავლო კვლევითი და განათლების ხელოვნების ცენტრების ქსელი) იხ. ვებბმული: [2Centre initiative \(Cybercrime Centres of Excellence Network for Training Research and Education\)](#) 2009 წლის მარტში (ევროპის საბჭოს Octopus კონფერენციის მსვლელობისას) იყო ინიცირებული. ეს ინიციატივა “სამართალდამცავთა და მრეწველობის საინფორმაციო ტექნოლოგიების ექსპერტიზის და კომპიუტერული დანაშაულის გამოძიების სფეროების სწავლების არსებულ მეთოდებს შეესწავლის. ის სამართალდამცავთა და შესაბამისი მრეწველობის მიერ იმ სფეროში ცოდნისა და უნარ-ჩვევების შესაძენად განხორციელებულ ღონისძიებებს განიხილავს, რომელსაც ამ ეტაპზე პროფესიული სწავლების, დაწესებულებებში განათლების მიღების, უწყებათაშორისო სწავლებისა და სამსახურში ჩატარებული მომზადების სხვადასხვა დონის შესაძლებლობები აქვს.” დუბლინის საუნივერსიტეტო კოლეჯი ამგვარად დახელოვნებული პირველი ცენტრია: ტროისის უნივერსიტეტი 2010 წელს მეორე ამგვარი დაწესებულება უნდა გახდეს.

ამდენად:

- მოსამართლეებმა და პროკურორებმა უნდა გამოიყენონ მოსამართლეთა¹⁷ ან პროკურორთა არსებული ქსელები (როგორცაა პროკურორთა გლობალური ელექტრონული დანაშაულის ქსელი (GPEN)).¹⁸
- პროკურორთა გლობალური ელექტრონული დანაშაულის ქსელის მსგავსი, კომპიუტერულ დანაშაულზე ან ელექტრონულ დანაშაულზე მომუშავე მოსამართლეების საერთაშორისო ქსელის შექმნა უნდა იყოს განხილული ევროპის საბჭოს მიერ.
- კომპიუტერულ დანაშაულსა და ელექტრონულ მტკიცებულებებზე ტრენინგის შემთავაზებელ ევროპულ დაწესებულებებს შორის კავშირები მხარდაჭერილი უნდა იყოს ევროპის საბჭოსა და ევროპული სამოსამართლო სასწავლო ქსელის მიერ.
- მოსამართლეებისა და პროკურორებისთვის ამ და სხვა მრავალ კომპიუტერული დანაშაულის წინააღმდეგ მიმართულ ქსელთან კავშირის ხელშესაწყობად ევროპის საბჭომ მის ვებ-გვერდზე www.coe.int/cybercrime უნდა მიუთითოს ინიციატივები და ქსელები, და დააფუძნოს ვებ-ლინკების შექმნის პორტალი, სხვადასხვა ქსელის შესახებ მოკლე ინფორმაციითა და საკონტაქტო დეტალებით. ამან ასევე ხელი უნდა შეუწყოს ქსელებს შორის კოორდინაციას. უფრო მეტი, ამით არსებული სასწავლო მასალისა და ინიციატივების ხელმისაწვდომობა უნდა განავითაროს.

6.8 საჯარო და კერძო სექტორების თანამშრომლობა

სამართალდამცველებსა და კერძო სექტორს შორის (საინფორმაციო საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების მრეწველობა, ინტერნეტ მომსახურების მომწოდებლების ჩათვლით) სტრუქტურირებული და რეგულირებული თანამშრომლობა არსებითია კომპიუტერული დანაშაულის გამოძიებისა და ელექტრონული მტკიცებულებების დამაგრებისთვის¹⁹. კერძო სექტორი ექსპერტიზითა და სხვაგვარი მხარდაჭერით ხელს უწყობს სამართალდამცავთა სასწავლო ინიციატივებს.

კერძო სექტორის მხარდაჭერა მოსამართლეთა და პროკურორთათვის ტრენინგის ჩატარებაში სასარგებლო იქნება, თუ გაითვალისწინებთ იმას, რომ კერძო სექტორს გააჩნია შესაბამისი საგნობრივი გამოცდილება. ამავდროულად, მოსამართლეები და პროკურორები დამოუკიდებელნი და მიუკერძოებელნი უნდა დარჩნენ.

ამდენად:

¹⁷ როგორც ჩანს, კომპიუტერულ დანაშაულსა და ელექტრონულ მტკიცებულებებზე მომუშავე მოსამართლეთა საერთაშორისო ქსელი ჯერ არ არსებობს. ეროვნული ინიციატივის მაგალითია ნიდერლანდები, სადაც ზიკო-ს ტიპის ინტერნეტ რესურსი შეიქმნა.

¹⁸ პროკურორთა გლობალური ელექტრონული დანაშაულის ქსელი (GPEN) 2008 წელს წამოწყებული ინიციატივაა. ის პროკურორთა საერთაშორისო ასოციაციის მიერ არის მხარდაჭერილი. ქსელი შექმნილია ინფორმაციის გაცვლის და ელექტრონული ან კომპიუტერული დანაშაულის მომცველ საქმეებზე მუშაობისას პროკურორთა თანამშრომლობის ხელშეწყობისთვის. მისი მიზანია კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ კონვენციის მხედველობაში მიღებით სასწავლო პროგრამების შემუშავება და ჩატარება, პროკურორებისთვის ელექტრონული რესურსების მიწოდება. პროკურორთა გლობალური ელექტრონული დანაშაულის ქსელი ელექტრონულ დანაშაულზე მომუშავე სპეციალისტი პროკურორების ქსელია და პროკურორთა საერთაშორისო ასოციაციის თითოეულ ორგანიზაციულ წევრს ეთხოვა მინიმუმ ერთი პროკურორის ნომირირება პროკურორთა გლობალური ელექტრონული ქსელის ეროვნულ საკონტაქტო პირად. ქსელის მართვა ხდება პროკურორთა გლობალური ელექტრონული დანაშაულის ქსელის განვითარების საბჭოს მიერ, რომელიც პროკურორთა საერთაშორისო ასოციაციის წევრებისგან შედგება.

¹⁹ იხ., მაგალითად, ევროპის საბჭოს Octopus კონფერენციის მიერ 2008 წლის აპრილში მიღებული სამართალდამცველთა და ინტერნეტის მომსახურების მომწოდებელთა თანამშრომლობის სახელმძღვანელო პრინციპები

- სამოსამართლო სასწავლო დაწესებულებებში შეიძლება, გამოიყენონ კერძო სექტორის ექსპერტიზა სასწავლო პროგრამების შექმნის, სასწავლო მასალის შემუშავებისა და კურსების ჩატარებისას.
- მრეწველობის მხარდაჭერა სასწავლო დაწესებულებებისათვის არ უნდა იყოს გაგებული პოტენციურად მათთვის სასარგებლო სასამართლო გადაწყვეტილებების ან ბიზნესის წამოწყების გარანტიად. ამან უნდა უზრუნველყოს მოსამართლეობა და პროკურორთათვის ადეკვატური ინფორმაციის მიწოდება, რაც მათ შესაძლებლობას მისცემს, მიიღონ ინფორმირებული გადაწყვეტილებები.
- კერძო სექტორში შეიძლება გამჭვირვალედ მხარი დაუჭიროს საერთაშორისო ან ეროვნულ ორგანიზაციებს, აკადემიას, სასწავლო ინიციატივებს ან სხვა მესამე მხარეებს, რომლებიც შემდგომ სასწავლო დაწესებულებებს დაუჭერენ მხარს.
- მართალია, მოსამართლეებსა და პროკურორებს უნდა ჰქონდეთ წარმოდგენა ინტერნეტისა და კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ, ისიც მნიშვნელოვანია, რომ მათ მიეწოდოთ სპეციფიური ინფორმაციის პლატფორმა. მრეწველობას შეუძლია მასალის მიწოდება სპეციფიურ მოდულებზე (სრული კურსის ნაცვლად) შესაბამისი პლატფორმების ფუნქციონირების შესახებ.

7 წინამდებარე კონცეფციის განხორციელების მხარდაჭერა

წინამდებარე კონცეფციის განხორციელების მხარდაჭერა უპირველეს ყოვლისა სამოსამართლო/იუსტიციის სასწავლო დაწესებულებების ვალდებულებაა. თუმცა, მისი განხორციელება საჯარო და კერძო სექტორების დაწესებულებებისა და პარტნიორების, მათ შორის საერთაშორისო ორგანიზაციების, მიერაც უნდა იყოს მხარდაჭერილი. საზოგადოებისთვის საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების მნიშვნელობის გათვალისწინებით ამგვარი საწრთველი ღონისძიებების დაფინანსება ღირებული ინვესტიცია იქნება და სასწავლო დაწესებულებების ყველა საჭირო რესურსით აღჭურვაზე ყველა ძალისხმევა უნდა იყოს მიმართული.

ევროპის საბჭომ და ევროპის სამოსამართლო სწავლების ქსელმა, ისე როგორც სხვა ორგანიზებმა, უნდა მოახდინონ კონცეფციის ევროპის მასშტაბით დამ ის ფარგლებს გარეთ განხორციელების ხელშეწყობა და აფიშირება.

ევროპის სამოსამართლო სწავლების ქსელმა და ევროპის საბჭომ ამ კონცეფციასთან დაკავშირებით ახლო მომავალში შესაძლოა, ერთიანი კონფერენცია მოაწიონ.

ევროპის სამოსამართლო სწავლების ქსელმა და ევროპის საბჭომ მიღწეული პროგრესის რეგულარული შეფასება უნდა აწარმოონ.

ამ კონცეფციის პრაქტიკაში განხორციელება ღონისძიებების მიერაც უნდა იყოს მხარდაჭერილი. დაინტერესებულმა ღონისძიებმა და ორგანიზაციებმა შესაძლოა ითანამშრომლონ სასწავლო დაწესებულებებისა და სხვა ძირითადი ორგანიზაციების მხარდასაჭერად პროექტების შესამუშავებლად, რომლებიც მზად არიან საკუთარ თავზე ამ კონცეფციაში განხილული ღონისძიებების განხორციელება იტვირონ.

ინტერესთა კონფლიქტისა ან მოსამართლეთა და პროკურორთა მიუკერძოებლობის საფრთხის ქვეშ დაყენების თავიდან ასარიდებლად, ღონისძიებმა - პირდაპირი მხარდაჭერის შეთავაზების ნაცვლად - შესაძლოა, მესამე ნეიტრალურ მხარეებს, როგორცაა საერთაშორისო ორგანიზაციები, მიაწოდონ რესურსი, რომლებიც შემდეგ სასწავლო დაწესებულებებს დაუკავშირდებიან.

8 დანართი

8.1 ლისაბონის ქსელი: კავშირები სამოსამართლო სწავლების დაწესებულებებთან

ევროპის საბჭოს წევრი 47 სახელმწიფოდან 44 ლისაბონის ქსელი წევრია. ლისაბონის ქსელის წევრები არიან შესაბამისი ეროვნული დაწესებულებები, რომელთაც მოსამართლეებისა და პროკურორების საწყისი და განგრძობადი ტრენინგი ევალება. ქსელის წევრები შესაძლოა, ასევე იყვნენ, სიტუაციიდან გამომდინარე, მაგისტრატა სკოლა, სამართლის სწავლების ცენტრები ან მაგისტრატა სასწავლო სამსახურები იუსტიციის სამინისტროების ფარგლებში.

ქსელის წევრი თითოეული ქვეყნის შესახებ არსებული ინფორმაციის (ზოგ შემთხვევაში ასოცირებული სასწავლო პროგრამების ჩათვლით) ხილვა შესაძლებელია შემდეგ ვებგვერდებზე:

Albania ალბანეთი	Germany გერმანია	Portugal პორტუგალია
Andorra ანდორა	Greece საბერძენეთი	Romania რუმინეთი
Armenia სომხეთი	Hungary უნგრეთი	Russian Federation რუსეთის ფედერაცია
Austria ავსტრია	Iceland ისლანდია	Serbia სერბეთი
Azerbaijan აზერბაიჯანი	Ireland ირლანდია	Slovakia სლოვაკეთი
Belgium ბელგია	Italy იტალია	Slovenia სლოვენია
Bosnia and Herzegovina ბოსნია- ჰერცეგოვინა	Latvia ლატვია	Spain ესპანეთი
Bulgaria ბულგარეთი	Lithuania ლიტვა	Sweden შვედეთი
Croatia ხორვატია	Luxembourg ლუქსემბურგი	Switzerland შვეიცარია
Cyprus კვიპროსი	Malta მალტა	"the former Yugoslav Republic of Macedonia" ყოფილი იუგოსლავიის რესპუბლიკა მაკედონია
Czech Republic ჩეხეთის რესპუბლიკა	Moldova მოლდოვა	Turkey თურქეთი
Denmark დანია	Montenegro მონტენეგრო	Ukraine უკრაინა
Estonia ესტონეთი	Netherlands ნიდერლანდები	United Kingdom გაერთიანებული სამეფო
Finland ფინეთი	Norway ნორვეგია	- England and Wales ინგლისი და უელსი
France საფრანგეთი	Poland პოლონეთი	- Scotland შოტლანდია
Georgia საქართველო		

Observer დამკვირვებელი

- [UNMIK](#) გაეროს სადამკვირვებლო
მისია კოსოვოში

8.2 საბაზისო სასწავლო კურსების მაგალითები: სტრუქტურა და განსახილველი საკითხები

8.2.1 ნიდერლანდების მაგალითი

ძირითადი ტრენინგი - 1 დღე

პროგრამა:

1. ზოგადი ორიენტაცია:
 - რა არის კომპიუტერული დანაშაული?
 - კომპიუტერული დანაშაულის გამოხატვა
 - სამართალდამცავთა და პროკურორებისთვის სამართლებრივი ჩარჩო
2. სამართალდამცველები:
 - ელექტრონული სამართალდამცველობა, როგორც ყოველდღიური საქმიანობა
 - სამართალდამცავთა მეთოდები
3. სამართალდამცველები (ნაწილი 2):
 - ინტერნეტი და სამართალდამცველები სამართალდამცველთა პრივილეგიების სპეციალური კანონის მიხედვით

შეჯამება + შეფასება

8.2.2 გერმანიის (გერმანიის მოსამართლეთა აკადემია) მაგალითი

ზოგადი ტრენინგი: "კომპიუტერული დანაშაულის გამოვლენის ფორმები და მის წინააღმდეგ ბრძოლის სტრატეგია" - 4 დღიანი პროგრამა:

დღე I:

- გერმანიის სისხლის სამართლის მატერიალური კოდექსი
- გერმანიის სისხლის სამართლის კოდექსის გამოყენება კომპიუტერთან და ინტერნეტთან დაკავშირებული დანაშაულებრიობის კონტექსტში
- პროკურატურის ორგანოებში და სასამართლოში ყოველდღიური პრობლემები

ლექციას ატარებს მიუნჰენის სასამართლოს მოსამართლე, რომელიც ფინანსურ და ეკონომიკურ დანაშაულში სპეციალიზდება და წლების წინ იყო პროკურორი და მუშაობდა კომპიუტერული დანაშაულის, ჯაშუში მონაცემებისა და დავირუსებული მონაცემების, ა.შ. საკითხებზე.

- ნიდერლანდების პროკურატურის ორგანოებსა და სასამართლოში ყოველდღიური საქმიანობისას გამოვლენილი პრობლემები
- კომპიუტერული დანაშაულის ევროპაში განვითარება დამ ის წინააღმდეგ ბრძოლა
- ნიდერლანდებსა და სხვა ევროპულ ქვეყნებში მომწოდებლებთან დაკავშირებული პრობლემები
- ევროპის საბჭოს კონვენცია კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ
- კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ კონვენციის მნიშვნელობა და მნიშვნელოვნება ევროპასა და დანარჩენ მსოფლიოში (ჩინეთი, აშშ, რუსეთი)

ლექციას კითხულობს პროფესორი ჰენრიკ კასპერსენი, ნიდერლანდი

დღე II:

- კომპიუტერული სისტემების საბოტაჟი
- ინტერნეტ პაკეობა
- ინტერნეტ ბრძანებების ჩასაფრება
- მონაცემთა ჯაშუშობა
- კომპიუტერული სიყალბე საკრედიტო ბარათებით
- საბანკო მონაცემებზე თავდასხმა
- ფიშინგი და ინტერნეტში ახალი ტიპის დანაშაული
- ბოტნეტები
- თადლითობა eBay-ს ან სხვა სავაჭრო პლატფორმების გამოყენებით

ლექციას ატარებს გერმანიის ვისბადენის პოლიციის ცენტრალური სამსახურის (BKA) პოლიციელი

- ორგანიზებული დანაშაულის, ტერორიზმის, მიმე დანაშაულის, ფულის გათეთრების, ა.შ. შემთხვევებთან დაკავშირებული ინტერნეტის პრევენციული დამუშავება
- ინტერნეტში ფსიქიკურად დაავადებულთა შესახებ განცხადებების ძიება (სკოლები, ა.შ.)
- არასრულწლოვანთა პორნოგრაფიის ძიება ინტერნეტში
- ქსელის ჩხრეკვის საქმეში საერთაშორისო თანამშრომლობა
- ელექტრონული ჩხრეკა (პრობლემები კონსტიტუციასთან)

ლექციას ატარებს ბავარიის პოლიციის მთავარი სამსახურის სპეციალური დეპარტამენტის ხელმძღვანელი

დღე III:

- მონაცემთა ასლის შენახვა (ე.წ. “ბექაფი”) და შეფასება გერმანიაში თუ სხვა ქვეყნებში
- ინტერნეტში მონაცემთა ძებნა მონაცემთა კვალის აღმოჩენის ხარისხი ქსელში
- საექსპერტო საინფორმაციო ტექნოლოგიების შესაძლებლობები და მონაცემთა ანალიზის ლიმიტი
- ქსელში მონაცემთა ანონიმურობის სისტემები
- დამნაშავეთა მიერ კრიპტოგრამების გამოყენება

ლექციას კითხულობს მიუნჰენის პოლიციის მთავარი სამსახურის სპეციალისტი

- მონაცემთა ასლის გაკეთებასთან (ე.წ. “ბექაფთან”) დაკავშირებული ახალი სამართლებრივი პრობლემები და ინტერნეტ-მონაცემთა შეფასება
- ჩხრეკის ყველა სამართლებრივი დონისძიების უფლებამოსილება
- გამოძიებისა და სასამართლოსთვის მტკიცებულებების მოპოვების უფლებამოსილება
- სამართლებრივი აღსრულების ახალი განვითარება

ლექციას კითხულობს ბავარიის სისხლის სამართლის უმაღლესი სასამართლოს მოსამართლე ბამბერგიდან

დღე IV:

- რუსული ბიზნეს ქსელი
- ინტერქეიჯი
- კომპიუტერული მონაცემების საბოტაჟისგან დაცვა
- პოზიტიური “პაკეობა”
- საარჩევნო მექანიზმების ფალსიფიცირება და გავლენა
- პოლიტიკური გავლენა ახალ კანონებზე
- მოსახლეობა შუშის სახელში

ლექციას უძღვება ჰამბურგის ცნობილი ქაოს კომპიუტერული კლუბის წევრი. ამ კლუბის წევრები ცდილობენ მთავრობის წარმომადგენლების, თეთრი სახლის, აშშ ცენტრალური სადაზვერუო სამსახურის, ა.შ. კომპიუტერებში შეღწევის ცდილობენ. კლუბი იმის დემონსტრირებას ახდენს, როგორ შეიძლება ქალაქის წყალმომარაგების სისტემით მანიპულირება, ა.შ.

8.2.3 ევროპის საბჭოს მაგალითები

1. კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ ტრენინგი პროკურორებისთვის, ბელო პორიზონტე, ბრაზილია, 26 აგვისტო, 2008 (ორგანიზებული Ministério Público Estadual Minas Gerais-მიერ ევროპის საბჭოსთან თანამშრომლობით)

ძირითადი მომზადება - 1 დღე

პროგრამა:

1 გახსნა

- შესავალი სიტყვები
- მიმდინარე სამართლებრივი რეფორმები

- 2 კომპიუტერული დანაშაული: ფენომენი
 - არსებული საფრთხეების მიმოხილვა
 - ბრაზილიაში გამოძიებული სპეციფიური საფრთხეები და საქმეები
- 3 მატერიალური სამართალი: რომელი დანაშაულები?
 - საერთაშორისო სტანდარტები
 - ტიპოლოგია, სამართლებრივი კონცეფციები
 - კონვენცია კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ
 - ბრაზილიური სამართლის ნორმები
 - არსებული ნორმები
 - მიმდინარე სამართლებრივი რეფორმები
- 4 გამოძიება და საერთაშორისო თანამშრომლობა
 - პროკურორთა როლი კომპიუტერული დანაშაულის გამოძიებაში
 - ეროვნული საპროცესო კანონმდებლობა
 - კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ კონვენციით გათვალისწინებული პროცედურული ღონისძიებები და საერთაშორისო თანამშრომლობა
- 5 საჯარო და კერძო სექტორების თანამშრომლობა
 - საჯარო და კერძო სექტორების თანამშრომლობის მაგალითები ბრაზილიაში
 - სამართალდამცავი ორგანოებისა და ინტერნეტის მომსახურების მომწოდებელთა თანამშრომლობა კომპიუტერული დანაშაულის გამოძიებაში: სახელმძღვანელო პრინციპები
 - დისკუსია: სამართალდამცავი ორგანოებისა და ინტერნეტის მომსახურების მომწოდებლების თანამშრომლობა: ბრაზილიის გამოცდილება

2. კომპიუტერული დანაშაული: მოსამართლეთა ტრენინგი, კაირო, ეგვიპტე, 8 და 10 ივნისი, 2008
(ნატარდა Microsoft-ს მიერ, ევროპის საბჭოს მხარდაჭერით)

ეს კურსი ორჯერ ნატარდა კომერციული სასამართლოების მოსამართლეთა სხვადასხვა ჯგუფებისთვის (რომლებიც ელექტრონულ დანაშაულზეც მუშაობენ)

ძირითადი ტრენინგი - 1 დღე

პროგრამა:

- 1 ტრენინგის გახსნა
- 2 კომპიუტერული დანაშაული: ფენომენი
 - არსებული საფრთხეების მიმოხილვა
 - კონკრეტული საფრთხეები
 - ელექტრონული მაიდენტიფიცირებელი ინფორმაციისა და სხვა ინფორმაციის თაღლითური გამოყენება: მაგალითები
 - საკრედიტო ბარათთან დაკავშირებული და სხვა თაღლითობები
- 3 მატერიალური კანონმდებლობა: რა დანაშაული?
 - საერთაშორისო სტანდარტები (ევროპის საბჭოს ექსპერტი)
 - ტიპოლოგია, სამართლებრივი კონცეფციები
 - კონვენცია კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ
 - მაიდენტიფიცირებელი მონაცემები მითვისების კრიმინალიზება
 - ეროვნული კანონმდებლობით გათვალისწინებული ნორმები
 - არსებული ნორმები
 - მიმდინარე სამართლებრივი რეფორმები

ნაწილი 2 მტკიცებულებები კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ საქმის წარმოებისას

- 4 გამოძიება და სისხლის სამართლის საქმის წარმოება

კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ კონვენციის გათვალისწინებული პროცედურული ღონისძიებები

- პოლიციის, პროკურორთა, მოსამართლეების, სპეციალიზებული სამსახურების როლი
- ეროვნული საპროცესო კანონმდებლობა

5 საერთაშორისო თანამშრომლობა

- კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ კონვენცია
- ეროვნული კანონმდებლობითა და ორმხრივი ხელშეკრულებით გათვალისწინებული დებულებები
- 24/7 საკონტაქტო პირები
- მოსამართლეების როლი

6 ელექტრონული მტკიცებულებების მიღება, შენახვა, გამოყენება

ბრალდებულის კომპიუტერში არსებული მტკიცებულებები: კომპიუტერული დანაშაულის ჩასადენად გამოყენებული ელექტრონული ფაილების არსებობა

- ქსელის მდებარეობის მაიდენტიფიცირებელი მტკიცებულება: IP მისამართები
- ინტერნეტის მომსახურების მომწოდებლებისგან მიღებული მტკიცებულებები

7 სასამართლო პროცედურები და პრაქტიკა: მაგალითები

8.3 საშუალო/მომხმარებლის დონის სასაჯლო კურსების მაგალითები: სტრუქტურა და განხილული საკითხები

8.3.1 ნიდერლანდების მაგალითი

სიღრმისეული სწავლება – 4 დღე

პროგრამა:

I და II დღეები

ინტერნეტის ინფრასტრუქტურა

- ინტერნეტის მოქმედების გაგება
- როგორ ურთიერთობენ კომპიუტერები?
- რა არის IP-ნომრები და კომპიუტერის სახელები?

ინფორმაცია ინტერნეტში

- როგორ მოვაგროვოთ ინფორმაცია ინტერნეტიდან
- (დაფარული) ინტერნეტ მონაცემთა ბაზების ძიება

სოციალური ქსელების პროფილირება

- კომუნიკაცია
- ანონიმურობა
- ინტერნეტში ჩართული კომპიუტერების, კომპანიებისა და პირების ადგილმდებარეობისა და მაიდენტიფიცირებელი მონაცემების დადგენა

ციფრული კვალი

- რა არის “კვალი”?
- რა კვალი რჩება კომპიუტერში?
- რა კვალი რჩება ინტერნეტში?
- რა კვალის პოვნაა შესაძლებელი ელექტრონულ კომუნიკაციაში?

უსაფრთხოება

- ინტერნეტის რისკები
- მტკიცე ელექტრონული უსაფრთხოების მნიშვნელობა
- ინფორმაციის უსაფრთხო შენახვა
- ელექტრონული ფოსტის უსაფრთხოება

ამ ორი დღის განმავლობაში თითოეულ მონაწილეს ინტერნეტში ჩართულ კომპიუტერთან აქვს შესება და პირდაპირ იღებენ იმ გამოცდილებას, რაც თემების განხილვისას ხვდებათ. მონაწილეები მიიღებენ კონკრეტული პიროვნების სახელს და მათ ეთხოვებათ ინტერნეტის ღია ინფორმაციის წყაროებიდან მაქსიმალურად შესაძლებელი ინფორმაცია მოიპოონ ამ პიროვნების შესახებ. მათ ასევე დაევალებათ დაადგინონ ელექტრონული გზაწილის საწყისი (ელექტრონული წერილის დასახელებებით) ან აღმოაჩინონ კვალი ელექტრონულ კომუნიკაციაში.

III და IV დღეები

საკანონმდებლო ჩარჩო

- რა არის პოლიციისა და პროკურატურის კომპეტენცია კომპიუტერული დანაშაულის გამოძიებისას
- მაღალი ტექნოლოგიებით ჩადენილი დანაშაულის წინააღმდეგ მებრძოლი სამსახურის კაზუსის განხილვა

კომპიუტერული დანაშაულის გამოძიებისა და სისხლისსამართლებრივი დევნის ორგანიზება ნიდერლანდებში (ეს არ იქნება ახალ კურსში, რადგან ის ძირითადი პროგრამის ნაწილი გახდება);

ელექტრონული კონტრ-საქმეები

- რა ტიპის კონტრ-საქმეებია ცნობილი

- მათთან დაკავშირებული სასამართლო პრაქტიკა
- რა ტიპის კონტრ-საქმეებია მოხალდნელი მომავალში და როგორ უნდა მოხდეს მათზე რეაგირება
- კაზუსების განხილვა

ყველა მონაწილეს მიეწოდება ტრენინგ მასალა, ყველა განხილული თემის შესახებ საკითხავი ამონაკრები, რომლის გამოყენება საქმიანობაში რეფერენსებისთვის შესაძლებელია, ტრენინგთა პრეზენტაციების დაბეჭდილი ვერსიები და წიგნი Handboek Digitale Criminaliteit, რომლის ავტორია არიან დასსელაარი.

8.3.2 მასტერ კლასის შეთავაზება ნიდერლანდებიდან

კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ ახალი კურსის შექმნა

“Intensiveringsprogramma Cybercrime”, კომპიუტერულ დანაშაულზე მომუშავე ეროვნული პროკურორი და პოლანდიის სამოსამართლო ტრენინგ ცენტრი კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ ახალ კურსზე მუშაობდნენ, რომელიც “პირველადი ჩარევიდან” დაწყებული კომპიუტერული დანაშაულის სპეციფიურ თემებზე (ბოტნეტებზე) მასტერ კლასის ჩატარების ჩათვლით თემებს მოიცავს.

სრული პროგრამა ჯერ შემუშავებული არ არის, თუმცა პირველი დღე მოიცავს პირველად ჩარევის (ქსელური და ინტერნეტ მიყურადება) საფუძვლებს, მეორე დღეს კომპიუტერული დანაშაულის შესახებ ზოგადი კურსი წაიკითხება. ეს ორივე კურსი სავალდებულო იქნება ყველა პროკურორისთვის ნიდერლანდებში, როგორც მათი მუდმივი განათლების ნაწილი. კურსის მეორე ნაწილი მხოლოდ კომპიუტერული დანაშაულის სპეციალისტებისთვის არის (ამ კურსებზე მიღების მკაცრი პირობები იქნება) და შედგება სიღრმისეული კურსებისგან (2-დან 4 დღემდე) და (ყოველწლიურად ჩატარებული) ორ დღიანი მასტერ კლასისგან. ეს კურსები გარე პარტნიორებთან ერთად ტარდება, როგორცაა Fox-IT, Digital Intelligence Training და Hoffman Bedrijfsrecherche.

კურსის შემუშავების მიზეზი არ არის აქამდე არსებული კურსის შინაარსით უკმაყოფილება. ამით უნდა მოხდეს კურსის ნაწილების უფრო მეტი სტრუქტურირება და ერთმანეთთან უკეთ შორება, რომ არ მოხდეს გადაფარვა. კომპიუტერული დანაშაულის პროკურორების დანიშნა ნიდერლანდების პროკურატურის სისტემის თერთმეტ ყველაზე დიდ სამსახურში, როგორც პროგრამა “Intensiveringsprogramma”-ს ნაწილი, ასევე მნიშვნელოვანი მიზეზი იყო ტრენინგის შემუშავებისთვის/გადახადებისთვის. არსებითია ასევე ის, რომ ახალი კურსი ეფუძნება გარკვეულ თანამიმდევრობას; თითოეული მონაწილე პირველად უნდა დაესწროს ორ ზოგად კურსს, სანამ მათ ნებას დართავენ სიღრმისეული ტრენინგი და მასტერ კლასი გაიარონ.

ახალი ტრენინგის ერთი შესაძლო ახალი მახასიათებელი იქნება ინტერნეტის ფუნქციონირებისა და რისკების შესახებ საინფორმაციო გრაფიკა. ეს საინფორმაციო გრაფიკა ამ ეტაპზე დასრულების სტადიაში და საწინააღმდეგ პრეზენტაციებში მათი გამოყენება შესაძლებელია. ქვემოთ მოცემულია საინფორმაციო გრაფიკების გამოსახულები რამდენიმე მაგალითით.

შემდეგი ნაბიჯები

იმის უზრუნველსაყოფად, რომ ის პროკურორები, რომლებიც კომპიუტერულ დანაშაულზე მუშაობენ ყოველდღიურად, განაგრძობენ განვითარების მიყილას სწრაფად ცვალებად კომპიუტერული დანაშაულის სამყაროში, ამ ეტაპზე ორი დამატებითი პროგრამა მზადდება.

პირველი არის ცოდნისა და ექსპერტიზის ცენტრის დაფუძნება როტერდამში ეროვნულ პროკურატურაში. ეს ცენტრი პასუხებს გასცემს ტექნიკური და სამართლებრივი ხასიათის კითხვებს, თვალყურს ადევნებს უახლეს სასამართლო პრაქტიკას და გაავრცელებს მას და სხვა რეგულატორ ინფორმაციას კომპიუტერული დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლის სფეროში მომუშავე ყველა

პროფესიონალს შორის როგორც პოლიციაში, ისე პროკურატურაში (ცენტრი ორივე ორგანიზაციის ერთობლივი წამოწყება).

მეორე, და რაც ამ პროექტის დანამატია, “ელექტრონული თანამშრომლობის ოთახი” იქმნება. ამ ვირტუალურ ოთახში კომპიუტერული დანაშაულის წინააღმდეგ მებრძოლი პროფესიონალები შეძლებენ მათ საქმესთან დაკავშირებული საკითხების განხილვას და მათთვის საინტერესო ინფორმაციას მიიღებენ. ამგვარი ელექტრონული ოთახის შესაძლო შინაარსისა და (ტექნიკური) შესაძლებლობების შედგენა მოხდება ამ წლის ოქტომბერში. ქვემოთ მოცემულია ელექტრონული ოთახის პირველი ელექტრონული გვერდის მაგალითი პოლანდიურად:

The screenshot shows a website interface for 'OPENBAAR MINISTERIE' (Openbaar Ministerie). The main navigation bar includes 'OM Portal', 'Samenwerkingsruimte', and a search bar. The page content is organized into several sections:

- Voorpagina:** OM Portal > Samenwerkingsruimte > Cybercrime
- Agenda:** A list of upcoming events.
- Documenten:** A list of documents related to cybercrime.
- Deelnemers samenwerkingsruimte:** A list of participants in the collaboration space.
- Laatste discussies / reacties:** A section for the latest discussions and reactions.
- Laatste documenten:** A section for the latest documents.
- Agenda:** A section for the latest agenda items.

საკიროების განცდის შექმნა: ტრენინგი მენეჯმენტის დონეზე

ნიდერლანდების საპოლიციო ძალების შედარებით შეზღუდული შესაძლებლობების გათვალისწინებით არჩევანი იყო გასაკეთებელი, თუ რომელი დანაშაულის გამოძიება მოხდება და რომლის - არა (შენიშვნა: ნიდერლანდების სისხლის სამართლის სისტემა პროკურატურას გამოძიებისა და სისხლის სამართლებრივი დევნის წარმოების დისკრეციას აძლევს, ამას *opportuiniteitsbeginsel* ეწოდება). ამგვარი გადაწყვეტილებების მიღება ძირითადად მენეჯმენტის დონეზე ხდება.

ამ ეტაპზე როგორც პოლიცია, ისე პროკურატურა აღიარებს, რომ კომპიუტერული დანაშაულების გავლენის შესახებ და მათთან ბრძოლის მნიშვნელობის შესახებ ცოდნა ნაკლებია. ამდენად, არსებობს რისკი, რომ მნიშვნელოვანი საქმეები განხილული არ იქნება, რადგან სხვა (კონვენციური) დანაშაულები უფრო მნიშვნელოვნად ითვლება. პოლიციისა და პროკურატურის მენეჯერებისთვის ტრენინგ კურსის შემუშავება მიმდინარეობს. გეგმის მიხედვით პილოტური ტრენინგი ამ წლის ბოლოს ჩატარდება. ტრენინგის მიზანი იქნება საკიროების გრძნობის გაღვივება და ძირითადად აჩვენებს მონაწილეებს კომპიუტერული დანაშაულის რეალურობას დღევანდელ საზოგადოებაში. ტრენინგი არ შეეხება საკითხებს შინაარსობრივ დონეზე (როგორც ეს სიღრმისეული ტრენინგის დროს ხდება), ეს იქნება სტრატეგიული, მენეჯმენტის დონის ტრენინგი.